

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an . . . 14—
 Pe 3 luni . . . 7—
 Pe o lună . . . 2—40
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an . . . 2—
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.

Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.

Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

După criză

— Mangra și trădarea sa —

(=) A trecut un an dela izbucnirea crizei, care amenința să distrugă unitatea partidului național și să compromită — pentru cine știe câtă vreme, întreaga situație politică a Românilor din regatul ungar.

Din norocire, furtuna s'a izbit de zidurile străvechi ale solidarității neamului nostru și n'a lăsat în urmă-i pustiirile pe cari le așteptau dușmanii din afară și uneltele lor din lăuntru vieții noastre politice.

Astăzi putem face un bilanț mulțumitor al celor petrecute în cursul acestui an de grele încercări. Vom trage astfel concluziunile învățăturii și foloase pentru prezent și viitor.

Știm că întâiele semne ale furtunii s'au arătat în preajma alegerilor generale. Tocmai atunci, când era mai mare nevoie de solidaritatea conducătorilor politici și de disciplina masselor, călugărul de tristă figură Vasile Mangra a socotit că ar fi prielnică vremea pentru înjghebură a unui partid românesc *gubernamental*, sub protectoratul contelui Tisza. În acest scop, ambițiosul vicar nu s'a rușinat a-și bate joc de trecutul său cinstit, de frații săi, de neamul nostru întreg. Călcând în picioare porunca sfântă a imnului nostru național, răclicul călugăr a încercat a face din bravii preoți cu crucea 'n fruntea poporului luptător pentru drepturile firești — o turmă de mameluci ai guvernului.

Atitudinea odioasă a vicarului dela Oradea-Mare a provocat indignarea și scâr-

birea tuturor sufletelor românești, dela noi și de peste hotare. Nici un om cu dreaptă judecată în treburile vieții noastre naționale nu putea găsi vre-o scuză pentru trădarea săvârșită de Mangra. Trecut în tabăra dușmanilor, el a fost tratat ca dușman și soarta deplorabilă și-a meritat-o pe deplin. A fost impus deputat cu baionetele jandarmilor, cu presiunile administrației publice, cu otrava rachiului și cu banii spurcați ai cumpărătorilor de conștiințe. Dar a fost osândit fără apel de conștiința trează a neamului nostru.

Din preajma trădătorului, lumea românească cinstită a fugit cu spaimă. Ospețele lui, chemările lui amăgitoare, făgăduelile și clevețirile lui, n'au găsit ascultare nicăiri între ai noștri.

Dincolo, în țara fraților liberi, vicarul trădător de neam a fost înfierat cu aceeași asprime. Reprezentanții Academiei Române, care-l aleseră pe Mangra membru ordinar al acestei supreme instituțiuni culturale românești, pe când îl considerau un fruntaș de omenie al neamului nostru, au dat de veste celui ce-și pângărise trecutul, că nu mai are ce căuta printre dânsii. Presa din România, ecoul opiniei publice din țara întreagă, a înmormântat în cimitirul vânzătorilor de neam pe călugărul devenit agent al dușmanilor limbei, culturii și idealurilor românești. De groaza osândei publice, care l-ar fi ajuns în București, precum l-a ajuns la Sibiiu și Arad, Mangra n'a îndrăznit și nu va îndrăzni niciodată a se înfățișa înaintea Academiei Române. El este cel dintâiu membru al Academiei Române, care și-a pierdut, prin propria sa nevrednicie, dreptul la acest

titlu de onoare. Scaunul său în Academie este cernit și gol...

Dar s'au ivit și apărători ai călugărului vânzător, — ni-s'ar putea spune. Demnul prieten și complice tainic al vicarului Mangra, — „conliturghisitorul“ călugăr Ciorogariu ne-ar putea acuza, că nu vrem să cităm în favoarea osânditului pe martorii săi credincioși, pe d-nii Brote și Slavici, împreună cu fostul preot și pușcăriaș, faimosul popă Câmpeanu. Aceștia, într'adevăr, s'au constituit în tovarășie străjnică, într'un fel de „societate în comandită“, pentru salvarea lui Mangra. Ei au întemeiat, la Budapesta și București, o agenție telegrafică, sub pretextul de a servi presa dela noi și din România, dar în realitate numai cu scopul de a face treburile politice ale părintelui Mangra și ale guvernului unguresc.

Ai toată dreptatea, cuvioase Părinte Ciorogariu! Prietenul Sfinției Tale, a avut și mai are apărători. Dar aceștia au fost înmormântați politicește, împreună cu prietenul lor. Agenția telegrafică a d-lor Brote, Slavici, Câmpeanu, a hotărât să înceteze după câteva săptămâni, pentru că serviciile ei suspecte au fost refuzate de toată presa românească, iar guvernul unguresc s'a convins că penele măiestre ale agenților săi diplomatici se ruginiseră de tot după cele câteva articole și corespondențe favorabile despre politica lui Tisza.

Unul dintre scutarii vicarului dela Oradea-Mare, d. Brote, și-a mai încercat norocul cu o serie de articole publicate în „Telegraful Român“. Dar impresia generală, stârnită de aceste articole, a fost atât de rea, încât redacția „Telegrafului Român“

Poezia noastră populară în lumină străină

D. dr. Friedwagner, actualul rector al universității din Cernăuți, specialist în filologia romanică, este un sincer prieten al neamului nostru. Prin studii desinteresate, d-sa a ajuns să ne cunoască bine graiul și sufletul. Indesebi l-a interesat tezaurul poeziei noastre populare, pe care a cercetat-o cu deamănuntul. În cuvântarea sa festivă către profesorii și studenții universității din Cernăuți, noul rector a ținut să trateze tocmai despre „poezia populară a Românilor din Bucovina“, ca un omagiu discret pentru locuitorii băștinași ai frumoasei țărișoare.

Studiul d-lui dr. Friedwagner a apărut acum și 'n broșură: „Über die Volksdichtung der Bukowinaer Rumänen“, Czernowitz, im Verlage der Universitätsbuchhandlung Pardini, 1911. Profesorul german spune, în broșura sa, că ministrul de culte și instrucție publică din Viena a hotărât publicarea unei mari colecții a poeziilor și muzicei populare din Austria întreagă. În Bucovina, constată d. Friedwagner, recolta materialului a fost deosebit de bogată. S'au strâns *vreo zece mii de texte și peste cinsprezece mii de melodii*, cari ar fi fost osândite să piară cu vremea.

Exceptional de interesantă i se pare savantului german poezia populară românească. Români din Bucovina — zice d. Friedwagner — sunt un neam de oameni bogați sufletește și plini

de duioșie în locul temperamentului aprins al celorlalte popoare romanice, Românii bucovineni arată un temperament liniștit, dar totuși cald. Multele suferințe, despre cari povestește istoria lor, *chiar cea mai nouă*, au dat naștere unei vădite melancolii, care nu dispăre nici în ceasurile de veselie. Această melancolie o exprimă, în accente mișcătoare, poezia populară lirică și cu deosebire *doina*. Un cântec zice, că acel care a cântat vreodată doina, a rămas cu gura arsă de durere pentru totdeauna.

Pasiunile violente sunt rare în cântecul popular al Românului. Un popor, care știe iubi atât de adânc și atât de puternic, are prea puțin loc pentru ură în inima sa. Cu sentimente de copil în sufletul său și cu înfățișarea trupească a unui uriaș, așa i-se arată profesorului german Românul bucovinean, mai cu seamă cel din munți. Tăcut, fără să fie închis de felul lui, astfel se poartă el cu orășanul, pe care-l privește cu oarecare neîncredere, legitimată de experiență.

În cercul intim al casei și al sătenilor, Românul e foarte vorbitor și cântă bucuros. Întreaga bunătate de suflet a Românului se arată în poezia populară. Ostașii plâng, în doine, de jalea părinților, a iubitei sau a codrilor, pe cari i-au lăsat departe în urma lor. Pentru Român străinătatea înseamnă exilul.

Alte cântece se ocupă de dragostea nefericită sau de căsniciile rele. Fetele, când se mărită, ascultă de sfatul părinților, cari se conduc

de interesele economice. Mai târziu mama trebuie să asculte plângerile și muștrările amare ale fetelor.

Bărbatul e numit în multe cântece „urătul“, pe când ibovnicul de odinioară e pomenit cu drag. Cântecele despre fericirea casnică — zice d. Friedwagner — nu sunt prea dese nici în poezia populară a Românilor; cea mai bună nevastă rămâne întotdeauna aceea, care dă mai puțin de vorbit...

Foarte caracteristică este legătura sufletească a Românului cu natura. Păstorul și țăranul are un fel de *cult* pentru soare și lună: „sfântu soare“, „sfânta lună“ sunt expresii foarte dese în poeziile populare românești. Intimă e simțirea cântăreților și față de animale și arbori. Cucul e crainicul îndrăgostiților. Calul e prietenul ibovnicului sau haiducului. Lupul și ursul sunt de asemenea animale dragi. Mult sunt cântați brazii, stejarii, fagii, nucii și alunii. Codrul e frate cu Românul. Într'o doină se zice: „Codrule, frate mai mare!“

Îndrăgostiții doresc codrul. Lui își plâng durerile și dorul. Dar și pâraiele, ba chiar pietrele iau parte la durerea nefericiților îndrăgostiți. Prutul și Nistrul nu îngheață de gerul mare, ci de mila omului necăjit. Natura toată este personificată în poezia populară românească. O cauză este, desigur, faptul istoric că sute de ani

a ținut să declare că *nu* aprobă pe dl Brote și că articolele d-sale s'au publicat numai pentru ca lumea să vadă ce vrea acest domn, care odinioară combătuse cu foc și pucioasă „politica moderată“ a Mitropolitului Miron! Apoi s'au închis definitiv coloanele „Telegrafului Român“ pentru oaspele nepoftit și d. Brote s'a retras la umbră. Se va vedea poate, în curând, ce va mai fi pregătit acesta pentru „fericirea“ poporului nostru... prin distrugerea partidului național!

D. Ion Slavici merită toată compătimirea noastră, din pricina sfârșitului urât al vieții d-sale publice. Broșura sa — „Sbuciumări politice la Românii din Ungaria“ — pe care a publicat-o astă iarnă, cu gândul de-a se reabilita, l-a compromis ireparabil în ochii obștei românești, care tot mai constituie partidul național, în disprețul asigurărilor de rea credință ale d-lui Slavici, că... „*aceia care se prezintă azi în fața lumii drept partid național, sunt nu numai puțini, dar și desbinați între dânșii și astfel lipsiți de trecere*“. (Vezi broșura „Sbuciumări“ etc. pg. 97).

În politica noastră națională, rolul d-lui Ion Slavici s-a încheiat pentru totdeauna, ca și acela al părintelui Mangra sau al d-lui Brote.

Încât privește pe d. Slavici, d-sa însuși pare a-și fi dat seama de moartea sa politică; iată ce spune d-sa într'adevăr:

„Chiar și dac'ar fi adevărat, că în strâmtoarea, la care nu din vina mea am ajuns, m'am vândut dușmanilor ori m'am însoțit cu „trădătorii“, ori care Român cu durere de neam ar avea cuvinte de a nu striga 'n gura mare, ci de a arunca vâul asupra păcatului meu, iar aceasta nu pentru că pe urma faptelor bune ce-am săvârșit în viața mea mi s-ar fi cuviind oarecare cruțare, ci pentru că exemplul dat de mine să nu ispitească pe cei tineri ori slabi de inger“. (Broșura „Sbuciumări“ etc. pg. 111)

Cu această jelanie, care se potrivește și d-lui Brote și părintelui Mangra, d. Ion Slavici a spus cel din urmă și cel mai dureros cuvânt despre încercarea amicilor săi de-a sparge partidul nostru național, pentru a deschide drum politicei guvernamen-

Românii au găsit adăpost în sinul naturii, în taina codrilor.

Distinsul profesor german dă și o seamă de traduceri excelente din poezia noastră populară. Așteptam cu nerăbdare publicarea studiilor d-sale complete, cari vor fi de folos neprețuit și folcloriștilor români.

Ascanio.

tale românești, pe care ar aproba-o contele Tisza.

Facem pe voia d-lui Slavici și „aruncăm vâul“ asupra păcatelor tovarășiei de sub conducerea părintelui Mangra. Exemplele date de călugărul vânzător și de agenții săi n-au ispitit și nu vor ispiti lumea românească.

Scrisoare din Londra

IV.

Londra, 1 August 1911.

Acum, că s'a publicat comunicatul oficios al guvernului din Budapesta, în chestia reprezentanței rasselor, la acest Congres, am datorința, să dau unele deslușiri, și să fac unele constatări.

Toate guvernele statelor din lume au fost invitate a lua parte la acest Congres. Care guvern a voit, s'a reprezentat prin delegați oficiali. Aproape toate popoarele din lume însă au ținut să fie reprezentate prin delegați trimiși din partea institutelor culturale, Academii, Universități, biserică, reuniuni și partide populare.

Eu am primit invitațiune, „ad personam“, din partea comitetului organizator al Congresului, precum cred că au primit și alți conaționali ai mei, din toate părțile locuite de români.

Am răspuns la numitul comitet, că primesc invitația, și ca „preot român“, ca fiul poporului român, voi lua parte la ședințele Congresului, și mi-am cerut loc între oratorii oficiali ai Congresului, anunțând și tema discursului meu, despre rolul, chemarea, ființa etnografică și istorică a națiunii române în Orientul European.

Nimic mai simplu: un fiu al unei națiuni, al unui element etnografic, care există realmente, vrea să ia parte la un Congres internațional, expres numit: „Congresul Rasselor“.

În această calitate m'am prezentat, în această calitate am vorbit.

Fiind cu cel mai sincer respect față de spiritul Congresului, manifestat în programul său, stabilit și comunicat membrilor, pentru conformare, nici prin gând nu mi-a trecut, să provoc certe și discuțiuni, să atac state, să intru în politica gravamină, aducând înainte dorurile noastre izvorite din politica militantă actuală.

Am cercat să prezentez chestia noastră etnografică-națională în cadrele precizate în programul Congresului. Așa mi-a fost programul, și așa cred, că m'am ținut de cuvânt, ceea ce s'a recunoscut de toți factorii competenți ai Congresului.

După ce s'a publicat comunicatul oficios al guvernului, putem constata, că intrigile, ce s'au țesut aici, se întind până la cercurile guvernamentale din Budapesta. De acolo s'au dirigit itele și firele.

Acum, după ce intrigile țesute au fost demascate, și cauza noastră națională a primit satisfacția cuvenită, aș putea să vorbesc cu glas plin de indignațiune și să vărs tunete și fulgere în capul intriganților.

Nu fac însă aceasta. Mă conțenesc, și cu sânge rece îmi spun părerile.

Dacă guvernul Ungariei a ținut să fie reprezentată în mod oficial „țara“,

„Ungaria“ reală, trebuia, cred eu, să se fie luat măsuri, ca fiii popoarelor, a națiunilor sau naționalităților deosebite, care alcătuiesc „țara“, să vie la Congres, afirmând ființa poliglotă a Ungariei. Așa e faptul, așa e realitatea. Și aceasta realitate crudă nu se poate ascunde, nici măcar la îndoială nu se poate trage, fiind un fapt cert și constat.

N'a făcut însă aceasta guvernul. A trimis delegați oficiali, cari nici nu s'au arătat în Congres. Între „Memoriile“ Congresului se află tipărite două studii, unul de dr. Timon Ákos, profesor la universitatea din Budapesta, despre „Insemnătața Coroanei sfinte în concepțiunea dreptului public și a constituțiunii ungare“.

Temă, care nu se ține de competența unui Congres etnografic, al rasselor.

Celalalt d. profesor, dr. Navratil a publicat un studiu din domeniul finanțelor, iară absolut străin de programul Congresului.

Așa ambele au rămas neobservate.

Au mai fost de față dd. dr. Al Gieswein, deputat, un d. Felsenmann, altul Wohlbach, apoi d. Ţipernowski. D. b. de Bánffy s'a prezentat numai ca să facă intrigă politică, la biourul Congresului, apoi a dispărut fără urmă.

Acum să ne punem întrebarea, în mod serios: „rassa maghiară“, prin cine a fost reprezentată în „Congresul rasselor“? Cine va putea spune, că „Giesswein“, „Ţipernowski“, „Wohlbach“, reprezintă rassa maghiară?

Iacă faptele. Nu trebuie să fii nici indignat, nici violent în expresiuni, nici alegător în epitete. Destul să expui faptele, „sine ira et studio“, și vei ajunge la concluziile cele mai nemilostive pentru pățania lor cu reprezentarea Ungariei.

Astea toate însă, după legile șovinismului, se răzbună în capul nostru.

Dacă ne afirmăm în conștiința noastră națională, dacă stăruim pentru apărarea limbei și a culturii noastre naționale, dacă reprezentăm în Orientul Europei cultura și civilizațiunea romano-latină, în limba, în ființa noastră națională: suntem dușmanii „Maghiarilor“.

Ast a nu-i adevărat! Noi Românii n'am fost și nu suntem dușmanii nici unui popor. Lupta noastră politică este îndreptată în contra acelu sistem politic, care vrea desființarea noastră națională, care nu vrea să garanteze prin instituțiuni legale existența și dezvoltarea individualității noastre etnice-culturale-politice și economice, care aleargă după utopii politice de „unitate națională“, după „unitate exclusivă culturală“, după ficții de „stat unitar național“. Acest sistem politic este dușmanul nostru de moarte, este dușmanul Ungariei, a tuturor popoarelor ei, de aceea avem datorința patriotică de a-l combate. Și îl combatem împreună cu poporul maghiar, care nu știe nimic de utopiile politicianilor acestui sistem.

Ei știu foarte bine, acești matadori șoviniști, că nu-și vor ajunge scopul. Dar atunci pentru ce forțază lucruri imposibile? Tradiții de clasă și chestie de pâne, sub mască națională!

Noi stăm pe temeiul neresturnabil, lupta noastră este pentru drept, în spiritul umanismului și al civilizațiunii. Con-

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică,

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

trarii noștri politici, prin urmare, sunt cu drept cuvânt socotiți în toată lumea cultă de dușmanii libertății popoarelor și a civilizației europene.

Dar noi suntem de vină, dacă oameni mari, renumiți prin știință și virtuți cetățenești, îi declară în Congrese internaționale, de aceea sunt în realitate? Noi suntem de vină dacă se spune pe față, că nu sunt rassă europenească?

Noi, Europeni de baștină, nu vom abdice de ființa noastră etnografică-culturală-politică, nici de rolul nostru mare, de a reprezenta civilizațiunea romano-latină la porțile orientale ale Europei, nici de a ne lupta pentru libertatea noastră națională și a tuturor popoarelor subjugate.

Scumpă este pentru noi învățătura scoasă din acest Congres internațional, și rezultatul va fi, că ne vom afirma și mai rezoluți în luptele pentru revindicările libertăților noastre naționale.

Toți oamenii de bine ne apreciază, toată lumea cultă e cu noi și pentru sfânta noastră cauză.

Dr. V. Lucaciu.

Notă

Din declarațiunile lui Emile Arnaud a rămas neamintit următorul pasaj:

„Nici un popor din lume nu are dreptul de a-și impune limba și cultura sa națională, altui popor, sub nici o formă, și sub nici un pretext: fie politic, ca idee de stat, ca postulat politic, fie sub pretext de trebuință culturală sau economică.

Nu există, e o absurditate, e un șarlatanism politic, a vorbi de „limbă de stat“. Limba statului e limba cetățenilor, sau limbile cetățenilor formează limbile statului.

Acest sofism politic trebuie să dispară din viața statelor.

Fiecare popor are drept absolut și nefermărit, a se folosi de limba și cultura sa națională, în statul, pe care îl susține cu avutul și cu sângele său.“

Morala moralizatorului

S'a deschis un foc concentric, personal, în contra mea. A venit mai întâiu *părintele V. Mangra*, de mi-a dat cu măciuca în coloanele „Telegrafului Român“ din Sibiu, i-a urmat apoi, într-o broșură anume închinată numelui meu, d. *dr. Nicolae Ionescu*, din Caransebeș, „*prietinul și sfetnicul*“ d-lui *C. Burdia*, iar acum vine în coloanele „*Tribunei*“ din Arad d. *Octavian Goga*, ca într-un articolou (după analogia „*frăzoaie*“) cât lumea să mă facă oțat.

Tres faciunt collegium.

Nu este nici decum întâmplătoare această nimerală. Noi o știam de mult și îi prevedeam aproape cu siguranță matematică ieșirea. Dar nu numai noi, ci toți cei ce *vreau* s'o știe, o știu, că burdiștii din Caraș-Severin și mangriștii din Bihor și din comitatul Aradului sunt totodată cei mai mari tribuniști. *Mangrism-Burdism-Tribunism*, iată noul trifoiu național, care din diferite poziții și la aparență sub divergente lozinci urmăresc același scop: *ponegrirea, distrugerea comitetului național și în consecință spargerea partidului național român, ca în chipul acesta să se producă chaosul prielnic pentru alte formațiuni politice.*

Să ne aducem aminte de declarațiile *părintelui R. Ciorogariu*, spiritul conducător al *Tribunei*, care în publicitate a spus, că nu poate să întrerupă legăturile sale personale cu vicarul

Mangra, ci le va cultiva și pentru viitor, fiind dânsii „*conliturgisitori*“. Să cetim apoi broșura d-lui *dr. Nicolae Ionescu*, „*prietinul și sfetnicul*“ d-lui *C. Burdia*, în care acest burdist veritabil îi ridică *părintelui Ciorogariu* monument „*aere perennius*“, prezentându-l ca pe bărbatul neprihănit, suflet cinstit, care numai sub drăceasca mea influință era să-și ridice ochii la scaunul episcopesc din Caransebeș. Și tot atunci să cetim articolul d-lui *O. Goga* „*Morala celor mici*“, în care spre nespusa mângâiere a *părintelui Muică* din Săcuime și spre definitiva edificare a națiunii române din Dacia lui Traian cu o singură trăsătură de condeiu execută pe episcopii Radu dela Oade și Papp dela Arad, apoi pe metropoliții *Mețianu* dela Sibiu și *Mihali* dela Blaj. În această societate ilustră eu cad ca musca 'n zăr. Cu nici un cuvîntel însă d. *Octavian Goga* nu amintește de stăpânul „*Tribunei zilelor noastre*“, de *părintele R. Ciorogariu*, care în păcatele, ce i-se atribue episcopului dela Arad, apoi nevrednicei mele persoane, este mult mai păcătos, decât noi amândoi.

Domnul *O. Goga* reimprespătează regretabilul fapt al *părintelui Episcop Papp* dela Arad cu participarea la desvălirea monumentului lui *Kossuth*, „*fără a primi cine știe ce pedeapsă aspră*“. Domnul *O. Goga* se face, că nu-și mai aduce aminte de serenada dela Sibiu, nici de conținutul membrilor congresului național-bisericesc. Dar cu desăvârșire a uitat d. *O. Goga* faptul, că la aceeași desvălire a monumentului lui *Kossuth* a luat parte și stăpânul și sufletul conducător al „*Tribunei zilelor noastre*“, *părintele protosincol R. Ciorogariu* și acesta într'adevăr nu a primit pentru asta absolut nici o pedeapsă, nici măcar în coloanele „*Tribunei zilelor noastre*“, acest organ intransigent din aripa stângă a partidului național român.

Eu și atunci eram tot secretar consistorial și *părintele Episcop* m'a provocat să-l însoțesc în aceasta calitate la desvălirea monumentului. Am refuzat. *Părintele R. Ciorogariu* însă n'a refuzat. Prin oraș răspândia vestea, că *părintele Episcop* îl silește. Ajungând zvonul și la episcopul, acesta i-a scris oficios, că nu există nici o silă și bucurios îl absolvă dela însoțire, dacă dorește. *Părintele Ciorogariu* a răspuns însă, că nu dorește să fie absolvat. Și *Episcopul Aradului* niciodată nu și-a arogat rol de conducător în partidul național român, dar protosincolul *R. Ciorogariu* are pretenția să fie între „*primipilii*“ acestui partid.

Pe mine mă dăscălește d. *O. Goga*, pentru că am petrecut odată, acum 3 ani, pe d. *Șeghescu* la gară, când domnul *Șeghescu* nu era deputat și nu se amestecase absolut încă în politică militantă, ci era comisarul ministerial la examenele de calificare la institutul preparandial de aici, iar eu eram comisarul consistorial. Dar în aceeași vreme d. *O. Goga* retace faptul, că în aceeași trăsură era cu noi și *părintele R. Ciorogariu*, sufletul „*Tribunei zilelor noastre*“ și se face d. *Goga* a uita, că acea celebră tură cu laudul închis s'a făcut în interesul episcopiei d-lui *R. Ciorogariu* dela Caransebeș precum s'a clarificat cestiunea mai astăiarnă.

Și d. *O. Goga* uită, că după întâmplarea aceasta am avut eu parte încă de multe manifestări de dragoste și venerațiune din partea d-sale.

D. *O. Goga* se face foc de mânie, pentru că *părintele mitropolit Mihali*, nu știu unde, ar fi ținut acnm în zilele din urmă un toast în limba ungurească. Nici eu, nici „*Românul*“ n'a primit despre afacerea aceasta nici o știre. Am primit în zilele din urmă o scrisoare privată, în care mi-se pune întrebarea, dacă zvonul acesta este adevărat ori ba? Ca să pot răspunde, am întrebat și eu în alte părți. Dacă se va adevări, voi regreta sincer fapta aceasta a *Excelenței Sale*, dar trebuie să mărturisesc, că în fața meritelor neperitoare ale mitropolitului *Victor Mihali* nici decum nu aș admite terfelirea lui pentru faptul acesta. Dar d. *O. Goga* iarăși uită să întrebe: unde a fost „*Tribuna*“ *zilelor noastre*“, această „vede tot“, organul intransigent din aripa stângă a partidului național, ca să verse fulgerile sale asupra păcătosului (?) *Mitropolit*? Cum se face, că „*Tribuna*“ n'a amintit despre lucrul acesta nici până astăzi nici un „*cuvîntel*“? Căci nouă „*moderaților*“, „*autorizaților* cu zgardă“ ni-se impun poate câteodată chiar și anumite rezerve, dar unde-i „*Tribuna*“ liberă, cea fără zgardă?

Este un lucru prea dureros pentru mine, când trebuie să-l văd pe iubitul meu elev *O. Goga*, coborându-se în oarba sa patimă de răzbunare chiar până'n undele murdare ale minciunii. Zice, că eu aș fi poreclit vr'odată pe d. *Șeghescu* „*un al doilea Gheorghe Lazar, regenerador al românismului*“. Ei, asta e minciună infamă. Regret totală lipsă de loialitate a dlui *O. Goga* în lupta ce o poartă împotriva mea. Cineva l-a tras pe sfoară și dânsul s'a lăsat tras pe sfoară, numai ca să poată tipări o vorbă proastă la adresa mea. Eu am procedat altfel față de dânsul. Mai astă primăvară, când lupta era mai înverșunată între mine și *Tribuniști*, primisem dela Sibiu o epistolă recomandată cu iscălitură, în care mi-se spunea, că d. *O. Goga* a fost văzut într'o trăsură închisă în societatea lui *Mangra*.

Eu n'am grăbit să public minciuna aceasta, ci am adus intriga la cunoștința dlui *O. Goga* asigurându-l că așa ceva niciodată nu voi putea crede despre dânsul. Domnul *Goga* să mărturisească. În toată lupta aceasta cu un singur cuvînt nu am înzultat personal pe d. *O. Goga*, pentru că mi-a fost unul dintre cei mai iubii elevi. D. *O. Goga* însă mă înzultă în chipul cel mai murdar, poate că tocmai pentru aceea, fiindcă i-am fost, precum de atâteaori m'a asigurat, cel mai iubit profesor. Așa se vede, că în orizonturile largi ale convingerilor moderne au încolțit concepții despre bunacuvîință cu totul diferite de ale generațiilor mai bătrâne.

D. *O. Goga* pilduește pe episcopii *Radu* și *Papp*, pe mitropoliții *Mihali* și *Mețianu*, mă pilduește pe mine și întrg comitetul național, dar nu cutează să pilduiască cu un singur cuvîntel pe stăpânul „*Tribunei zilelor noastre*“, d. protosincol *R. Ciorogariu*, care s'a închinat înaintea statuei lui *Kossuth*, care s'a plimbat în trăsură cu „*grăsunul alintat*“ *Șeghescu*, care susține legăturile de prietenie cu vicarul trădător *Mangra*, — pe acesta nu cutează să-l pilduiască d. *O. Goga* în „*Tribuna zilelor noastre*“, căci oricât de grozav e d. *Goga*, prost totuș nu este și d-sa bine știe, ce ar păți, când ar cuteza să-l pilduiască pe conliturgisitorul trădătorului *Mangra*. Și d. *O. Goga* nu cutează să pilduiască nici pe d. *Sever Bocu* directorul politic al ziarului „*Tribuna zilelor noastre*“, care a fost în două rânduri candidat de deputat guvernamental și — ce a mai fost?

Cum stăm, d-le *Goga*, cu „*înriurința etică a faptelor săvârșite de fruntași asupra sufletului mulțimii*“? E prea firesc, ca morala cuvenită a mulțimii să-și croiască temeiurile și să-și modifice valorile după preceptele morale ale oamenilor, cari sunt în fruntea treburilor obștești. E prea firesc, ca protopopii și preoții din Bihor să-i voteze ederență trădătorului *Mangra*, care a putut să rămână prieten cu protosincolul *R. Ciorogariu*, stăpânul ziarului național „*Tribuna zilelor noastre*“, în care tună și fulgeră d. *O. Goga*, amicul d-lor *Ciorogariu* și *Sever Bocu*.

Când însă d. *O. Goga* aplică măsura moralei sale publice numai față de aceia, cu cari momentan se află în contrarietate de vederi în cestiunea afacerilor obștești, iar față de susținătorii și laudătorii săi, are altă măsură: — d-sa și-a pierdut peste tot dreptul pilduirii, ci și-a câștigat titlul de a fi însuși pilduit.

Că d. *O. Goga* a părăsit comitetul național, deoarece nu se simte bine în societatea celor 28 de fruntași români, pe cari Conferența Națională i-a pus în fruntea partidului național român și s'a întovărășit cu d-nii *R. Ciorogariu*, *Sever Bocu* și *Iosif Scheopul*, în a căror societate se simte mult mai bine, — asta e chestie privată, care nu intră în discuție. De gustibus non est disputandum!

La tot cazul nu simțеști d-ta, domnule *O. Goga*, că absolut nu-ți șade bine să moralizezi lumea în societatea domnilor *R. Ciorogariu*, *S. Bocu* și *I. Scheopul*?

Iar' „*sfinția ta*, *părinte Muică* și alții, cari treceți cu ochii peste acestea rânduri aruncate în fuga condeului, urmați calea adevărului și nu căutați prilejuri de justificare în păcatele mai marilor! Gândiți-vă, că adevărata mulțumire și-o găsește omul cinstit în sine însuși și că supremul tribunal, care e chemat să ne judece, e conștiința noastră.“

Ascultați de ea și vă păziți omenia!“

Atât — deocamdată.

V. Goldiș.

„Tribuna“ și „Viitorul“

„Tribuna“ caută să bage intrigi și în România“

București, 22 Iulie st. v. — „Tribuna“ nu se mulțumește să bage intrigi între frații noștri din Ungaria și să-și desfășoare numai peste munți prețioasele ei aptitudini de intrigă și calomnie. „Tribuna“ visează gloria de a putea produce încercături internaționale. Ziarul d-lor Oncu și Ciorogariu nu se mulțumește cu spărtura ce a făcut-o în Ardeal; ar voi pe semne să poată distruge în armonia de sentimente ce există între frații de dincolo și dincoace de Carpați.

Numai așa se explică atacurile dese și repetate pe care acest ziar le publică la adresa diferitelor ziare din București.

Acum un an pe vremea aceasta, „Tribuna“ a atacat în chipul cel mai trivial și calomnios ziarul „Seara“. Anul acesta, tot în timpul verei, — curios! „Tribuna“ tot vara are asemenea furioase accese, — a început să se lege de „Viitorul“. Și atacurile acestea împotriva ziarului oficios al partidului liberal, par cu atât mai curioase, cu cât partizanii „Tribunei“ se laudă pretutindeni, că se bucură de sprijinul moral al partidului liberal. Dacă aceasta este adevărat, — noi suntem informați însă, că partidul liberal nu se amestecă de loc în neînțelegerile de peste munți și nu s'ar amesteca în nici un caz ca să susție un ziar revoltat în contra întregului partid național-român, — atunci frumos își arată recunoștința „Tribuna“ față de sprijinitorii săi.

Dar dovada cea mai bună, că nu sunt exacte svonorurile pe cari chiar puținii prieteni ai „Tribunei“ le răspândise cu privire la simpatia de care campania ei de distrugere a solidarității naționale ar stârni-o în anumite cercuri liberale din București, este chiar răspunsul imparțial pe care „Viitorul“ l-a dat însinuărilor ziarului d-lor Oncu și Ciorogariu.

„Un fost redactor al „Viitorului“, — spune oficiosul partidului liberal în numărul său de azi, — scornește tot felul de neadevăruri privitor la atitudinea noastră față de conflictul dintre partidul național-român din Ungaria și ziarul „Tribuna“, pentru a avea prilejul să adreseze, prin acest ziar, atacuri veninoase la adresa noastră.

„E foarte regretabil, că Românii din regat, cetățeni ai Statului nostru, recurg la concursul ziarelor de peste munți, ca să-și satisfacă uri sau resentimente personale.

„Ar fi de dorit, în interesul relațiilor cordiale, neturburate de nici un fel de intrigi sau bâneli, ce trebuie să domnească între toți frații de dincoace și de dincolo de Carpați, ca asemenea, regretabile procedee să nu se mai tolereze. Sunt destule neînțelegeri și de dincolo și de dincoace de Carpați, ca să mai fie nevoie să sporim... patrimoniul nostru național de ură și zavistie, prin neînțelegerile provocate de ceice nu pot trăi de cât din veninul urei“.

Iar în ceea ce privește atitudinea pe care oficiosul liberal o are față de disidența Tribunei, Viitorul scrie:

„Din potrivă, dorim ca armonia să se restabilească peste munți cât mai curând, spre întărirea partidului național român al cărui prestigiu trebuie să rămâie cât mai sus în stima Ungurilor, grație sprijinului unanim al Românilor din Ungaria. Credem că portidul național român trebuie să trăiască deoarece el concentrează unitatea de acțiune a forțelor românești din Ungaria și trebuie să se bucure de tot prestigiul puterii a căr i expresie este. Dorim ca organele de publicitate din Ungaria, nu să se împuțineze, ci să se înmulțească spre cel mai mare folos al unității noastre culturale.

„Socotim însă că ar fi preferabil ca aceste organe să-și armonizeze eforturile spre realizarea aceleiași ținte comune, iar nu să devie instrumente de ceartă.

„Aceasta credem despre neînțelegerile dintre Românii din Ungaria. Orice încercări de a se specula preținsele noastre aversiuni sau părtiniri în folosul sau în contra unuia sau altuia din adversari, rămân simple intrigi cărora am dori să nu li se mai deschidă coloanele ziarelor românești de peste munți.“

Credem că Tribuna va înghiți bobârnacul Viitorului și nu va mai căuta pe viitor să-și motiveze nefasta-i activitate cu certificate de bună purtare falsificate.

Dar în privința atitudinii pe care partidul liberal o are față de frământările din Ungaria, noi știm că acest partid, cu toată rezerva ce și-a impus-o față de chestiunile interne ale Românilor din Ungaria, recunoaște în partidul național român singura organizație politică românească și în Românu, singurul organ oficios al acestui partid.

Dovadă: declarațiile cari au apărut în toate ziarele liberale în acest senz; dovadă și un articol al Vieții Românești, care, se știe, este revista d-lui Stere, șeful liberalilor din a doua Capitală a României.

Prin urmare, să renunțe Tribuna la intrigi, menite a înăspri relațiile dintre Românii de dincolo și de dincoace de Carpați, deoarece asemenea manopere nu pot prinde. Și rugăm pe toți cititorii să fie foarte circumspecți față de uneltirile Tribunei a cărei acțiune, s'a văzut din rezultatele nefaste obținute în Ardeal, poate fi foarte primejdioasă.

Al doilea parlament al poporului și roștul lui. În alte state e obiceiul, că după alegeri parlamentul se apucă să execute programul majorității. Altcum e însă în Monarhia noastră! În Austria n'a ieșit nici un partid cu majoritate absolută și nici vr'un program n'a fost învingător. Viitorul va trebui să formeze acest program. Puținile ședințe de până aici au confirmat numai din nou, ceea ce s'a zis altădată în „Românul“ despre structura și compoziția parlamentului din Austria. După alegeri au ieșit tot mai mult în relief chestiile economice provocate în partea mai mare alor de către scumpirea enormă a cărnei.

Problemele naționale și religioase au ajuns deocamdată pe planul al doilea și tendința tuturor este să înlăture criza economică prin reforme sociale radicale. Toți au recunoscut acest neajuns mare și în toate cluburile politice au evitat după puțină vreme problemele curate naționale, cari de regulă provoacă dușmăniile între partide. În frământările acestea economice s'a vădit din nou un curent antimaghiar pronunțat, căci importul cărnei din Argentina s'a hotărât contra voinței guvernului maghiar. Tot acest curent s'a putut ceti și din discursul croatului Biankini cu prilejul discuției asupra proiectului băncei. În genere în sânul sudslavilor se arată tot mai multe semne contra regimului maghiar. Dar mai rezolută a fost pașirea unui deputat croat, care a scris dăunăzi un articol de fond în ziarul „Slavisches Tagblatt“ din Viena, în care lansează pentru alegerile viitoare parola: „Los von Ungarn“.

În cercurile parlamentare din Austria se privește fuzionarea tuturor grupărilor opoziționale slave ca un răspuns la pactul nou al partidului kossuthist și justhist, pe cari îi acuză că în privința sufragiului universal sunt tot atât de nesinceri, ca și celelalte partide maghiare, când e vorba ca cu acest drept să se împărțesească și naționalitățile.

Cu chestia slavă stă în strânsă legătură împăcarea dintre Cehi și Germani. Problema aceasta amânata de atâteaori e cu mult mai gravă, decât să nu iasă totdeauna din nou pe planul prim. Al doilea parlament al poporului va arăta iarăși, că chestia aceasta numai radical rezolvită poate fi de folos.

Cu schimbări de singuratică portofolii sau chiar guverne întregi problema e departe de a fi rezolvită și numai o înțelegere loială și echitabilă, prin care să fie asigurate toate drepturile unei națiuni față de cealaltă, poate să se vindece acel morb, care stânjenește de atâția ani funcționarea regulată a organismului de stat. E atât de gingașă această problemă toate partidele recunosc atât de bine însemnătatea ei vitală, încât de teama consecințelor și-au redus pe o clipă pretenziunile curate naționale numai să evite izbucnirea ei, care ar fi deja de pe acum fatală pentru liniștea Monarhiei.

A doua Cameră a poporului vrea să trăiască și să n'aibă parte de cea moarte rușinoasă a parlamentului prim. Calea spre mântuire îi este însă numai, dacă la toamnă se va apuca de reforme sociale sănătoase. De această muncă se va putea prinde iarăși numai așa, dacă chestiile na-

ționale nu vor ieși la ivială în cea măsură, cum s'a întâmplat aceasta până aci.

În Galiția e acută problema ruteană, Polonii, cari în anumită privință se pot asemăna cu oligarhia maghiară, au stricat prin orgoliul lor național totdeauna baza, pe care s'ar fi putut ajunge la o înțelegere între aceste două popoare. Polonii pretind, ca Rutenii să facă primii pași pentru o înțelegere. Refuzul lor de a le ridica o universitate ruteană în Lemberg mărește și mai mult antagonismul între ei. Prin chestii de acestea viața parlamentară din Austria va ajunge din nou în criză, care apoi va cuprinde întreg corpul statului.

Correspondent.

Archiepiscopul Austriei †. Cardinalul Dr. Anton Gruscha, arhiepiscopul primat al Austriei, a decedat Sâmbătă, 5 August n., la reședința de vară din castelul Kranichberg, în al zecelea deceniu al e-tății.

Cardinalul Gruscha a fost vienez de origine, și în Viena s'a ridicat până la cea mai înaltă treaptă ierarhică, ocupând în cercul frumoasei sale vieți aproape toate sferile vocațiunii preoțești. Născut la 3 Noembrie 1820, a studiat la universitatea din Viena, și a devenit, pe rând, spiritual, instructor în familia arhiducelui Albrecht, caticet la Academia Teresiană, (1851) predicator la Stul-Stefan, (1855) profesor de teologie pastorală la facultatea teologică din Viena (1863), vicar apostolic militar în rang de episcop (1878) și la 1890, arhiepiscop primat, iar, cu an în urmă, cardinal. Majestatea Sa i-a acordat distincțiunile cele mai înalte, la 1878 ordinul Coroana-de-fer, apoi, crucea cea mare a ordinului Leopoldin, cu diamante, și crucea cea mare a St.-Stefan, iar la împlinirea anilor 80 și 90 din etate, l-a felicitat cu cuvintele cele mai călduroase. La 1 Ianuarie 1910, împăratul i-a adresat un autograf, în care, recunoscând încă odată meritele nonagenarului păstor pentru biserică și țară, îi designează un *coadjutor* în persoana episcopului Dr. Nagl. Deatunci, bătrânul prelat, asistat până aci de episcopul Dr. Marschall, (decedat acum două luni), a fost tot mai mult cruțat de agendele diecezei. Iarna din urmă a petrecut-o la Arco; înainte cu 6 săptămâni s'a stabilit în castelul dela Kranichberg. Aci s'a stins, liniștit și fără dureri, în urma unui defect de inimă adus de bătrânețe. Duminecă dimineața, clopotul cel mare dela domul St. Stefan a anunțat moartea arhiepiscopului; clopotul, care nu sună încă decât la de-cedarea Papei și a domnitorului.

Nu este ușor a resuma în câteva șire just o viață aproape seculară. Ce ne pare tipic și remarcabil în activitatea arhiepiscopului din Viena sunt aceste două momente:

Întâi, *devotamentul său nelimitat către biserică*; cardinalul Gruscha va fi pus ca exemplu înaintea celorce amăgiți de dușmăni creștinismului, sub pretexte de modernism și știință, cearcă a se resvrăți împotriva ierarhiei și, inconștient, sapă la temelie bisericii vii. În tot timpul atacurilor vehemente la care a fost expus catolicismul în veacul trecut, dânsul a rămas credincios și devotat. Cu 90 ani, cardinalul Gruscha, debil la trup și aplecat de umeri, dar tare în credință și mare la suflet, a prezidat în sala primăriei din Viena meetingul miilor de persoane adunate pentru a protesta împotriva ocării și rușinei

ce a făcut primarul Nathan din Roma legei creștinești.

Dela începutul carierei preoțești, până la sfârșit, cea dintâi grijă a sa a fost dedicată pentru *organizarea pe bază creștinească, în sânul bisericii, a claselor de jos, în special a muncitorimei*, expuse la pericolul teoremelor seducătoare și mincinoase.

Ca preot tânăr, cu 32 ani, și-a câștigat merite extraordinare prin înființarea tovarășiei „Gesellenverein” cu scopul acesta, iar ajungând în fruntea diecezei, a considerat de cea dintâi datorie a sa de a îndruma, îndemna și sprijini preoțimea în direcțiunea aceasta. Activitatea socială a clerului catolic din Austria poate fi luată ca model.

Arhiepiscopul cardinal Gruscha a fost adevăratul păstor bun.

C-n.

Khuen — înșelător. Ministerul de interne a trimis tuturor școlilor superioare, sociale, economice și a societăților economice din țară un apel, prin care le roagă, ca acestea până la sfârșitul anului să-i comunice atitudinea și părerile lor motivate referitoare la principiile fundamentale ale reformei electorale. Tunurile bubue înfricoșat, țara întregă e înșirată în linie de foc, iar guvernul Khuen voește să organizeze anchetă, în scris, cu termen de jumătate an.

Khuen știe foarte bine, că numai prin realizarea votului universal, egal și secret, cerut de țara întreagă, ar putea salva guvernul de peire și ar putea descălci itele încurcate ale situației politice. Cu toate acestea contele șiret iscodește fel de fel de șiretlicuri prin cari să amăgească țara și astfel să se scape și dânsul din încurcături. Prim ministrul a cerut oficiului statistic din Budapesta, ca acesta imediat să compună rezultatul numărătoarei din 1911 a poporului, de care are foarte mare trebuință pentru introducerea votului universal. Firește, nimeni nu ia în serios această apucătură de corteș a prim-ministrului, care în felul acesta voește să câștige numai timp până la votarea reformelor militare, ca apoi să poată dicta.

Cine va conduce manevrele împărătești? În ziarele ungurești din Budapesta cetim următoarele:

Conflictul, care datează de mai de mult, despre care se vorbește și vorbește foarte mult, dar despre care nimeni nu știa nimic sigur, acum în sfârșit a izbucnit pe față. Din Ischl se anunță oficios, că M. Sa a încredințat pe arhiducele Leopold Salvator, să-l reprezinte la manevrele din nordul Ungariei. Din cauza aceasta arhiducele Francisc Ferdinand ar avea numai un rol secundar și de aceea nu va lua parte la manevrele mari din ținutul Sztropko. Disconsiderarea aceasta e foarte caracteristică, spun ziarele ungurești, și ea dovedește tot mai mult divergențele cari existau între M. Sa și moștenitorul tronului.

Arhiducele Francisc Ferdinand după ce s'a întors din Belgia, unde a petrecut săptămâni, imediat s'a prezentat la Ischl, ca să primească dispozițiunile M. Sale referitoare la manevrele din nordul Ungariei. Cu prilejul acesta M. Sa a spus moștenitorului tronului, că nu a luat încă nici o dispoziție, deoarece probabil va conduce însuși manevrele.

Incepând din ziua următoare M. Sa călărea câte o oră prin parcul dela Ischl. Incercarea aceasta nu a plăcut curtenilor M. Sale, deoarece călăritul de o oră îl obosea foarte tare pe M. Sa, încât a trebuit să recunoască însuși, că nu poate participa la manevre. Acum urma, ca M. Sa să

încredințeze pe moștenitorul tronului ca să-l reprezinte.

Însă nu s'a întâmplat așa. M. Sa nu a încredințat pe moștenitorul tronului, cum trebuia să se întâmple, ca să-l reprezinte la manevre, ci pe arhiducele Leopold Salvator, comandantul suprem al artileriei, de unde urmează, că moștenitorul tronului ar avea, la manevre, numai un rol secundar. A. Sa, moștenitorul tronului a răspuns, că nici nu va merge la manevrele din nordul Ungariei. Dar întâmplarea aceasta mai are și o parte picantă, și anume, că arhiducele Francisc Ferdinand e în relațiuni foarte rele mai cu samă cu familia Toscana. Chiar la manevrele trecute s'a întâmplat, că moștenitorul tronului a criticat foarte aspru pe arhiducele Leopold Salvator, ginerile M. Sale. În cercurile din Viena se așteaptă cu mult interes urmările acestui incident. Probabil, că stăm în pragul unor mari evenimente, încheie ziarul unguresc.

Obstrucția continuă

Sedința Camerei.

Budapesta, 7 August.

În ședința de azi opoziția s'a folosit iarăși de mijloacele tehnice ale obstrucției și astfel la proiectele militare nu s'a vorbit deloc.

După verificarea protocolului ședinței trecute președintele prezintă protestele sosite în contra proiectelor militare.

Desideriu Polónyi interpelează pe ministrul de comerț în chestia șefului de tren dela gara din Becicherecul-mare.

Francisc Székely, ministru de justiție, prezintă trei proiecte:

1. în chestia inarticulării pactului consular legat cu Bulgaria;

2. în chestia acordului făcut cu Bulgaria referitor la executarea reciprocă a sentințelor civile, și

3. în chestia inarticulării pactului făcut cu Bulgaria referitor la extradarea reciprocă a criminalilor.

Au urmat apoi cinci votări nominale asupra unor cereri de concediu.

Majoritatea a respins toate cererile.

CORESPONDENȚE

DIN ȚARĂ

DIN BRAȘOV

„Internatul-orfelinat” al reuniunii femeilor române din Brașov.

Reuniunea femeilor române din Brașov chiamă din nou eleve în „internatul-orfelinat”, pentru cursurile, cari încep cu 1 Septembrie a. c.

Vre-o câteva cuvinte, cari vor explica importanța acestei instituțiuni culturale din Brașov, cred că vor fi binevenite, nu numai pentru părinții, cari își făuresc de pe acum planul unde au să-și trimită copila la școală 'n toamna viitoare, ci și pentru aceia, cari se interesează de bunul mers al culturii noastre naționale.

Orice s'ar spune, fiecare neam numai așa poate prospera, dacă își are toate instituțiile sale naționale, căci poate fi școala străină oricât de bună, chiar în acelaș oraș, unde trăește — spre pildă — o familie românească, adevărată cultură românească nu va putea primi nici fiul, nici fiica din izvorul de învățământ, străin.

Înainte de toate în școala străină nu se va da atenția cuvenită — și e natural lucrul acesta — literaturii și limbii elevei străine. Acesta este

cel mai mare păcat național al părinților: de a nu da ocazie fetițelor și — vai, adeseori! și băieților de a ajunge în legătură directă în școli cu cultura, cu literatura românească și cu graiul viu, frumos, românesc.

De aceea e vrednică de laudă „Reuniunea femeilor române” din Brașov, că a priceput spiritul vremii și acum 25 de ani a pus bazele unui internat, care cu timpul s'a mărit mereu, încât a ajuns în starea sa înfloritoare de astăzi. În internatul acesta — vă rog cetiți apelul publicat prin gazete, din care veți vedea planul de învățământ și textele de școală, etc. — se învață elevele înainte de toate să aibă o adevărată dragoste pentru ce este al nostru, pentru spiritul limbei și literaturii românești.

Un exemplu frumos despre ce poate să presteze acest internat ni s'a dat să vedem acum trei săptămâni, când s'au serbat 25 de ani de existență a acestui internat.

În 25 Iunie v. s-au ținut examenele usitate la sfârșitul fiecărui an școlar, cu harnicele profesoare: *d-na Ana Birăescu, (directoara) d-na Maria Popescu, născ. Bogdan, d-ra Mărioara Rusu și d-ra Leontina Popescu.* Era o plăcere nespuse să asculti răspunsurile cuminți ale elevelor. În costumele lor drăgălașe, simple, cu broderii în caracterele naționale; cu modestia lor, care le sta atât de bine, fetele astea îți aduceau bucurie în suflet, gândindu-te, că dela fețele astea sănătoase, rumene și dela simțemintele și deșteptăciunea fetelor acestora avem să așteptăm cu toții o generație sănătoasă, plină de viață, cinstită, românească.

Din toate studiile au răspuns bine. Din me-naj, din croitorie, din istorie, din limba germană, din limba română. Îți cădea atât de bine să le auzi vorbind de operele scriitorilor nostri români, de Eminescu, de Sadoveanu, de Goga, în cunoștință de cauză, fără de a avea aspirația de a fi „precioase ridicule”, Nemții le zic „Blaustrümpfe”, ci cu hotărârea firmă de a lăși și ele, din îndemnul propriu, dragostea pentru cartea românească.

Festivitatea principală a fost însă a doua zi, Duminecă, în 26 Iulie v. în sala cea mare a gimnaziului românesc. Aici s'a adunat tot ce are Brașovul românesc mai bun. O adevărată serbare înălțătoare de inimi. Actuala prezidentă, *d-na v. d. Maria B. Baiulescu*, a rostit, după executarea unei bucăți de cor, un discurs plin de bun simț și de entusiasm sincer, în care a descris în liniamente generale istoricul internatului-ofertinat. Cuvintele prezidentei au fost acoperite deseori de aplauze meritate.

„Gazeta Trans.” a publicat acest discurs în întregime. E destul să spunem aici, că discursul a adus dispoziția sufletească dorită în mijlocul ascultătorilor numeroși.

O orfelină — *d-soara Olimpia Socaciu* — a declamat cu simț o poezie ocazională: *Orfana* a *d-lui Andreiu Bârseanu*, scrisă pentru Reuniune anii trecuți. După aceea a urmat un discurs frumos, rotunzit, plin de idei, al *d-lui And. Bârseanu*. Chiar numai faptul că *d. Bârseanu* a răspuns apelului comitetului aranjator și a ținut discursul festiv, ne îndrituște să credem în vitalitatea și însemnătatea reală a internatului acestuia.

Mai bine va fi dacă vom reproduce din discursul *d-lui Bârseanu* o idee fundamentală, pentru care a pledat din toată inima, dorind și noi ca ideea, pentru care a militat, să se înfăptuiască cât de curând. *D. Bârseanu* a spus între altele următoarele:

— „Dacă ne-am întreba acum, între cerințele din ce în ce mai mari, ce trebuie să le îndeplinească femeia în societatea de astăzi, și față de pregătirea, ce se cere, ca să poată corăspunde acestor cerințe, — dacă ne-am întreba, zic: *împlinitu-ne-am oare noi, Români brașoveni, pe deplin datoria noastră?* — nu știu, zău, dacă am putea da un răspuns afirmativ.

Părinții noștri au făcut mult, nespuse de

INCZÉDY ÁKOS

stoler, atelier pentru aranjarea odăilor

Arad, strada prof. Károlyi Gyula Nr.-ul 10 (casa proprie).

Aranjază și servește cu planuri de aranjament pentru odăi și prăvălii. Totfelul de planuri se execută gratuit. Se află stabil înmagazinate cele mai escelente mobile.

mult pentru creșterea tinerimei, — dovadă aceste frumoase școli, în care ne aflăm, întemeiate cu atâtea jertfe și susținute cu atâtea greutate; — îngrijirea lor s-a îndreptat însă mai mult asupra băeților, pe când pentru creșterea fetițelor, după a mea părere, nu s'a făcut atât, cât trebuia să se facă. Dovadă este împrejurarea, că la școala civilă de Stat din loc aflăm și acum 43 eleve sub rubrica *oláh*, iară în diferitele cursuri ale școlii evanghelice săsești aflăm cu totul 22 *Românce*.

Datele acestea, culese din ultimele anuare ale școlilor străine din loc, ne arată în mod destul de convingător, cred, că la noi încă nu s'a făcut pentru creșterea copilelor tot ceea ce trebuia, și în deosebi, că aici, în Brașov, este lipsă neapărată de o școală civilă de fete românească.

Cum, o școală nouă?... mă vor întreba mulți și multe dintre d-voastre; dar noi abia suntem în stare a le susținea pe acelea, pe care le avem!

Și cu toate acestea îndrăznesc a repeta: Avem lipsă neapărată de o școală civilă de fete românească.

Susțin aceasta în vederea greutăților împreunate cu studiarea în limbi străine, dar mai vărtos în vederea pericolului împreunat cu creșterea tinerimei în școlile altor neamuri.

Nu în învățarea limbilor străine se cuprinde acest pericol, căci cunoscut lucru este, că omul este de atâtea ori om, câte limbi cunoaște, — ci în îngrijirea limbei proprii, în neprețuirea ei după cuviință, în necunoașterea reprezentanților mai însemnați ai literaturii naționale, care toate au ca rezultat o slăbire a sentimentului național, lipsa acelei încrederi în sine și a celei mândrii naționale, care asigură mai mult ca ori și ce viitorul unui popor.

Și dacă viitoarele mame vor fi crescute astfel, cum vor fi generațiile, ce vor urma, ce încredere mai putem avea noi în viitorul poporului nostru din această parte a țării?

Deci încă odată: Să înființăm cât mai curând o școală civilă românească de fete în orașul nostru!

Dar de unde mijloacele materiale pentru înființarea și susținerea unei asemenea școli, când Reuniunea femeilor abia poate acoperi cheltuețile de lipsă pentru internatul-orfelinat, al cărui jubileu de un pătrar de veac tocmai îl serbăm?

Dacă Reuniunea femeilor nu posedă mijloacele de lipsă, să le căutăm în altă parte; să chemăm într'ajutor și pe bărbați, îndeosebi să apelăm la sprijinul conducătorilor institutelor de învățământ, în mijlocul cărora ne aflăm în aceste clipe, și să-i rugăm, ca lăsând la o parte alte cheltueli, cari, poate, nu ar fi așa neapărate, să delăture pericolul ce ne amenință, înființând cât mai curând școala civilă de fete, a cărei lipsă se simte așa de mult.

O datorie se impune membrilor acestei Reuniuni în această chestiune însemnată: Să stăruiască mereu, să amintească fără preget celor chemați datorită ce-i așteaptă, să bată la toate porțile, până când vor vedea întemeiată școala, ce ne mai lipsește. Și în cele din urmă silințele lor vor trebui să fie încoronate cu succes, căci se știe, că aceeași voește femeia, însuși Dumnezeu vrea, și înfăptuit trebuie să se împlinească.

Și bun e Dumnezeu, poate, că în urma acestor stăruințe se va ivi și la noi un Vasile Stroescu, cum s'a ivit la Arad, și dându-ne mână de ajutor la înființarea noii școli de fete, va face, ca în această privință Brașovul să nu rămână înapoi față cu Sibiuul, Aradul, Blajul și Beiușul!

Nu cred că citatul acesta a fost prea lung ci doresc ca să fie — mai cu seamă — util: ca oamenii chemați să înfăptuiască planul cât mai curând.

După cuvântarea dlui Bârseanu, primită și subliniată de tunete de aplauze, a urmat punctul ultim: două coruri executate cu precizie de elevele, conduse de d. învățător de cânt N. Stoicovici.

Lumea s'a depărtat mulțumită dela festivitatea aceasta. Ceteai din ochii tuturor bucuria că a fost de față la o serbare frumoasă.

Dacă amintesc acum despre această festivitate înălțătoare, e ca să îndemn pe toate mamele române, cărora le dă mâna, să-și trimită

fiicele la internatul din Brașov. Internatul acesta are o reputație bună, stabilită, a progresat văzând cu ochii (în fruntea lui au stat și în trecut doamne ca actualele presidente de onoare: Dna *Agnes Dușoiu* și dna *Elena Sabadeanu*, chezașii minunate ale bunului mers în internat!) și a crescut o mulțime de eleve spre mulțumirea părinților și rudeniilor lor.

Anul trecut a ajuns numărul elevelor la respectabila sumă de 65, (51 cu plată, 8 orfeline și 6 bursiere); să sperăm că numărul va crește mereu și că se va înfăptui frumosul vis al dnei presidente, vis, căruia i-a dat expresie în discursul festiv.

Spectator: H.

DELA FĂGET

Un arhiereu în mijlocul credincioșilor săi

Vizitațiunea canonică din protopresbiteratul Făgetului

— Urmare —

În 19 Iulie adevă Mercuri dimineața la orele 8 am plecat către *Petroasa*, de aici am mers la *Crivina*, iar la amezai am fost în *Poieni*. Pretutindenea poporul ne-a ieșit în cale cu cea mai mare dragoste și însuflețire. În fiecare comună s'a făcut un mic serviciu divin și în fiecare comună Prea Sfinția Sa a dat frumoase și folositoare sfaturi poporului, căruia îi părea rău, că iubitul lor arhiereu numai așa scurtă vreme stă în mijlocul lor.

În *Poieni* Prea Sfinția Sa a fost salutat în numele oficianților de stat dela fabrica de acolo din partea inspectorului suprem din Hunedoara d. *Buczek Iózsef* care dimpreună cu inginerul d. *Acker Victor* a oferit Prea Sfinției Sale și suitei Sale un splendid prânz. Ceialalți oaspeți au fost ospetați de preotul din *Poieni* dl *Liviu Radu*.

Amintesc și aceea, că calea la *Poieni* a fost o adevărată excursiune. D. Episcop a fost însoțit de întreaga inteligență română din Făget, ba chiar și de mulți din alte părți.

La șapte izvoare ne-am oprit cu toții, ca să admirăm ținutul, care se poate întrece în frumuseți naturale cu ori și care ținut din *Șvițera*.

Ne-am fotografiat în grupă. După prânz am plecat cu toții spre *Fărășești*. O cale asemenea admirabilă.

Poporul din *Fărășești* e un popor harnic și viguros de și mai mare dragul să privești la el. În frunte cu harnicul preot *Nicolae Gherga* cu mic cu mare au ieșit înaintea arhiereului lor, care a fost plăcut surprins de frumusețile naturii și a poporului din aceste văi.

Deosebit de frumos a fost tabloul, când din cotiturile munților pe neașteptate au apărut călăreții *Fărășenilor* ca o ceată de luptători la munte.

Se înserase deja bine, când ne-am întors la *Curtea*, unde am petrecut și noaptea aceasta.

În 20-lea Iulie adevă Joi dimineața am plecat spre *Luncani*, trecând prin un ținut de cele mai frumoase. În *Luncani* întreaga stradă a fost acoperită cu iarba verde așa de groasă, de cugetai, că calci pe covoare de *Smirna*. Pe de lături de drum, dealungul, erau crengi verzi înplântate în pământ, iar de o parte a drumului între crengi, erau așezați tot câte un bărbat, până când de cealaltă parte a drumului era o creangă verde, după aceea o femeie cu copilul în brață, apoi iarăși creangă verde, după care urma un copil cu cunună de flori în mână.

Așa a fost făcut șpalir până la biserică.

Părintele *Teofil Bucșa*, a vorbit bine și foarte frumos. Servească-i spre laudă.

Dela *Luncani* ne-am întors la *Tomești*, unde după terminarea vizitațiunei canonice, s'a luat prânzul în casa părintelui *Aureliu Barboni*. Spre lauda doamnei preotese *Mariți Barboni* fie zis, s'a servit un prânz, care ori și unde poate trece de drept banchet. Cu toate, că se anunțaseră numai 20 persoane, au fost provăzute abundent cu toate cele de lipsă, aproape 50 persoane.

Administrația în frunte cu notarul *Gâl Emil*, a dat mână de ajutor pretutindenea.

Din *Tomești*, suitea Prea Sfinției Sale s'a întors la *Rumânești*, unde satul întreg era așezat în șpalir dealungul străzei: deoparte bărbați, de

altă parte femei. Părintele *Teodor Băianțiu* a vorbit bine și înțelept.

Dela *Rumânești* am trecut la *Brezova*, unde deasemenea s'a celebrat serviciu divin, după care cu toții s'au întors la Făget.

Vineri în 21-lea Iulie s'a început tura cu *Bătești*, s'a continuat cu *Brănești*, iar la amezai am fost în *Jupânești*, unde s'a luat masa în casa părintelui *Iosif Unipan*. De remarcat e, că întreg prânzul a fost de post, dar totuși niște mâncări gustoase și foarte alese.

După prânz Prea Sfinția Sa a vizitat comunele *Bichigt* și *Băsești*.

Pretutindenea călăreți, verdeață, treascuri și sunete de clopote împreunate cu deosebită însuflețire. Aproape fiecare comună a avut specialitatea sa în surprinderi, cari de cari mai frumoase.

Sâmbă în 22 Iulie s'a continuat vizitațiunea canonică în *Dragomirești*, unde s'a putut observa o deosebită curățenie atât în biserică, cât și în întreaga comună, în *Mătnicul-mic*, unde a făcut cea mai bună impresie evlavie sinceră a acestor locuitori harnici și truditori.

Prânzul s'a luat în *Fărdia*, unde a fost foarte mult popor de față.

Fărdia e o comună mare și bine situată, dar preoții mi se pare, că nu prea sunt la culmea chemării lor. Chiar la una dintre preutese s'a putut observa un lux nepermis. Conducătorii acestei comune puteau să pună mai mult pond pe atențiune în aranjarea festivităților.

După prânz s'a continuat vizitațiunea canonică în comuna *Gladna-română*, unde întreg satul a fost de față în cele mai alese haine de sărbătoare.

Ordinea aici a fost exemplară, deși *Gladnenii* nu au acuma nici preot și dascăl. Se vede, însă, că sunt oameni harnici, cari dacă ar căpăta un preot și un dascăl conștiințios, ar face adevărate minuni. Fără dascăl și cu un preot foarte slab în comună au făcut o școală confesională gr.-or. română ca un palat. Meritul e al președintelui comitetului parohial d. *Teodor Gârdeț*, vice-notar cercual în *Gladna-română*.

Să trăiți *Gladnenilor* la mulți fericiți ani! Sâmbătă P. S. Sa întors cu întreaga-i suită la Făget.

Duminecă în 23 Iulie a fost cea mai însemnată zi și cel mai înălțător act din întreaga vizitațiune canonică: *litia* dela izvorul numit „*Balta caldă*”.

Sfințirea izvorului „Balta Caldă”.

La dreapta drumului, ce duce dela *Curtea* către *Petroasa* în hotarul comunei românești se află un izvor de apă minerală, care conține mai multe materii vindecătoare. Poporul în urma experiențelor de mai mulți ani a aflat, că izvorul acesta are putere vindecătoare de mai multe morhuri, de aceea de mai mulți ani încoace foarte multă lume cercetează acest izvor, unde vin oameni din îndepărtări foarte mari.

Izvorul acesta are particularitatea aceea, că apa lui nu izvoarește din vreun munte, ci el e în un șes și apa lui izvoarește din jos în sus, adevărat izvor artezian. Temperatura lui e egală și iarna și vara. Și deoarece iarna temperatura din afară e mai rece, ca apa izvorului, de aceea apă din izvor se pare iarna caldă, din care motiv poporul a botezat acest izvor „*Balta Caldă*”. Oamenii se scaldă în el atât vara cât și iarna.

Deja la începutul vizitațiunei canonice văzând iubirea nemărginită și stîma nespūsă, cu care l-a primit, l-a înconjurat și pretutindenea l-a urmărit poporul din tractul Făgetului, Prea Sfinția Sa Dr. *Miron E. Cristea*, episcopul *Caransebeșului* și-a exprimat dorința, că ar voi să sfințească un loc oare care, la care ține mult poporul, ca să rămână ceva pomenire în urma acestei vizitațiuni canonice.

D. Dr. *George Gârda*, avocat în Făget, care cunoaște toate durerile și toate bucuriile poporului din aceste ținuturi, îndată a venit cu ideea, că mai nimerit loc pentru acest scop nu poate fi altul de cât *Balta Caldă*.

Ideea aceasta s'a născut Mercuri 19 Iulie, Joi s'a discutat și s'a și hotărât definitiv, ca să se sfințească *Balta Caldă*. Vineri s'a dat de știre tuturor celor interesați, tuturor celor din apropiere. Vestea s'a lăsat în popor ca fulgerul și Sâmbătă deja nu mai auziai vorbindu-se de alta, decât de

litia, ce se va ținea Duminică dimineața la Balta Caldă.

Timpul a fost scurt și ne era teamă, că poporul nu va veni în masse mai mari, de aceea abia așteptam ziua de Duminică, ca să vedem ce va fi.

Duminică dimineața la 6 ore eram deja în picioare și eșind la stradă ne uităm să vedem, că merge multă multă lume către Balta-caldă. Nu se prea observa nici o mișcare, ceea ce ne pusesese pe gânduri.

La orele 7 iese și Prea Sfinția Sa afară, dar grija noastră nu am trada-o, ca să nu îi cauzăm neliniște.

Cam pe la 8 ore plecăm noi cei din Făget însoțind pe Prea Sfinția Sa în 6 trăsuri.

Până la gara dela Margine abia vre-o câțiva oameni am observat mergând în direcțiunea Bălții-calde. Imprejurarea aceasta ne-a pus și mai mult pe gânduri și ne era teamă, că nu ne vom prezenta în un număr cuviincios unei astfel de ocazii.

Cum ne apropiem însă mai tare de Curtea, observăm roiuri de oameni tot mai multe și tot mai mari mergând către Balta-caldă.

Când am ajuns în apropierea izvorului fiori de bucurie ne-au trecut prin inimă: țarina, holdele erau pline de lume. Bătrâni și tineri, bărbați și femei și o mulțime de copii și fetițe. Toți în haine de sărbătoare, toți în hainele cele mai alese. Erau aproape vre-o 6000 de oameni.

Cotim la dreapta spre podul ce duce la izvor. Când am trecut de arborii ce stau înaintea izvorului, ni s'a desfășurat o astfel de priveliște, cum nu am văzut și cred, că nu o să mai văd în viața mea.

Dinspre izvor vre-o 10 preoți îmbrăcați în ornate, o sumedenie de copii cu ripizi și sfeșnice, oameni cu prapori și un baldachin, urmați de marea mulțime de popor vin înaintea Prea Sfinției Sale strigând: „Trăiască“, de resunau munții și văile....

Lângă izvor părintele Teodor Băianțiu din Rumânești a pregătit un cor de verdeață, unde să se facă liturgia și sfințirea apei.

Ne ducem cu toții spre biserica zidită din verdeață. Se îmbracă în ornate și Prea Sfinția Sa, se îmbracă protopopul Făgetului, diaconul Magdescu și încă alți preoți astfel, că împreună sunt 17 preoți, cari servesc. Un aspect admirabil, o vreme minunat de frumoasă. Lumea continuu vine de pe toate văile și de pe toate cărările. Erau deja 8000—9000 de oameni adunați în jurul izvorului.

În aceste ținuturi nici-când nu am văzut atâta lume adunată laolaltă. Dar nici atâta bucurie, și nici atâta însuflețire nu am văzut încă în aceste ținuturi.

La partea dreaptă a altarului e un despărțământ separat, acolo e postat bravul cor din Curtea în frunte cu harnicul conducător: *Ioan S. Caba*.

Preoții se așezară în două rânduri, unul de-a dreapta altul de stânga.

Se face liniște completă. Protopopul Făgetului *Di Sebastian Olariu* începe:

„*Binecuvântată este împărăția Tatălui...*“ Se începe liturgia. Răspunsurile le cântă frumos și precis corul din Curte.

Lumea tot mereu se adună astfel, că după a mea părere au fost de față la acest serviciu divin circa 10.000 (zece mii) de oameni.

Vremea e admirabilă și cântările bisericești înduioșează inimile astfel, că mulți, foarte mulți vărsau siroaie de lacrimi de bucurie și însuflețire.

După terminarea liturgiei urmează cel mai înălțător act: sfințirea apei, sfințirea izvorului.

Când Prea Sfinția Sa a aruncat crucea în apă, toți au dat năvală asupra izvorului, unii ca să ia apă în sticle, femeile, ca să se spele, să rămână pururea tinere și frumoase.

După terminarea serviciului divin *Di Episcop*, ca și *Christos* în pustie ține o lungă și admirabilă vorbire către popor. Îl îndeamnă la iubire de neam și lege, îl îndeamnă la iubire de patrie, îl învață să fie cu respect și stimă față de organele bisericești și civile.

Îi aduce aminte poporului, că între conducătorii firești ai neamului nostru românesc sunt mulți bărbați harnici și cu dragoste față de popor, cari conducători trebuie totdeauna distinși.

Astfel de conducător îl află Prea Sfinția Sa și pe preotul din Bujoru *Di Dimitrie Iosof*, pe care pentru meritele sale câștigate pe terenul activi-

tății bisericii și școala noastră îl distinge cu brâu roșu, care numai decât îl și predă.

Părintele Iosof impresionat pînă Ța lacrimi mulțumește *P. S. Sale* pentru această înaltă distincție...

Erau deja aproape 2 ore p. m., când ne-am așezat la masă, ca să împărțim cele cinci pâni și cei doi pești.

În decursul prânzului a cântat corul din Curtea mai multe cântări naționale și populare. Acest cor într'adevăr ne-a cauzat multă bucurie și ne-a adus multă fală.

Pe neașteptate se ridică în picioare protopopul Făgetului *d. Sebastian Olariu*. Din nou se face liniște mortală. *Pr. On. domn. protopop* îi mulțumește *P. S. Sale* pentru distincția ce ne-a făcut-o venind în mijlocul nostru, ca să ne învețe, să ne însuflețească. Propune, că de aci înainte în amintirea măreței zile de astăzi „Balta caldă“ să o numim

„Izvorul Miron“.

Uralele de „Să trăiască“ răsunau neîntrerupt, dând cea mai clasică dovadă, că propunerea dlui protopop a fost izvorită din inimă curată și în cei de față de asemenea a aflat inimi curate.

În urma acestei minunate propuneri corul din Curtea a cântat atât de admirabil, încât avocatul *dr. George Gârda* nu a putut să se rețină a nu toasta pentru acest brav cor, care nu are păreche în aretul acesta. Ca dovadă a dragostei, ce o păstrează față de acest cor, s'a înscris numai decât ca membru fondator al acestei reuniuni depunând la mâna conducătorului *Ioan S. Caba* taxa de 50 cor. Coriștii săltau de bucurie, văzând distincția, ce li-se face...

Numai decât la fața locului se începe colecta pentru capela, ce intenționăm a ridica la „Izvorul Miron“, unde de acum înainte are să fie an de an un adevărat pelerinaj. S'a colectat la fața locului o sumă destul de însemnată. Deoarece colectarea se continuă, darea de seamă asupra sumelor incuse se va face separat.

Am stat la „Izvorul Miron“ până către apusul soarelui, când rînd pe rînd ne-am întors iarăș la căminurile noastre ducând cu noi amintirile acestei serbări naționale, acestei zile mărețe, care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm și să ne veselim într'ansa.

Cor.

Adunarea cercuală a „Astrei“ din despărțământul Reghin

Toplița română, la 2 August 1911.

Despărțământul Reghin XXVI. al „Asociațiunii“ și-a ținut adunarea cercuală la 2 August anul curent.

De când stau în fruntea acestui despărțământ bărbați ca avocatul *dr. Harșia* și protopopul *A. M. Popa* dela Reghin, aproape în toate comunele de pe teritoriul despărțământului, se observă o adevărată revoluție culturală. Prelegerile populare, expozițiile etnografice, producțiile teatrale nu se mai întrerup. Apostolie în sensul literal al cuvântului.

Stînd astfel lucrul, era de prevăzut că curentul puternic de regenerare și premenire, — cel puțin acum după 50 ani — va străbate și prin comunele răslețe de prin creșii Carpaților răsăriteni, înrre cari fără îndoială, locul prim îl ocupă Toplița română.

E primul caz, când „Asociațiunea“ se ivește și în aceste părți laturalnice, ca vestitoare a literaturii și culturii românești, căci începând dela Reghin în sus pe Murăș și pe Olt în jos pînă aproape de Brașov, „Astra“ era cunoscută numai după nume, de puțini intelectuali, ce îi avem prin aceste părți.

Adunarea din Toplița deci a fost începutul unei epoci noi de regenerare.

Altcum Toplița e una dintre cele mai număroase și mai puternice comune românești din Ardeal, cu peste 6000 de locuitori de-al nostru neam, dezbrinați în două confesiuni, între cari gr.-or. sunt în majoritate preponderantă cari au și o frumoasă biserică de piatră. Biserica gr.-catolică e de lemn, în stare destul de slabă. Mai sunt aici 3 preoți, un învățător gr.-or. un medic, un farmacist, 3 comercianți, 3 meseriași,

toți români. Se găsesc și țărani cu bună stare materială, cam 85 procente sunt însă analfabeți și înclinați spre alcoolism.

Băile calde de aici, pe zi ce merge sunt tot mai cercetate, fiind o bine apreciată stațiune balneară și climaterică.

A fost renumită însă Toplița pentru comerțul de lemn, care în timpul din urmă a luat dimensiuni uriașe. Numai puțin de 16 fabrici de cherestee lucrează ziua și noaptea pe teritoriul Topliței, cari adăpostesc în sânul lor mii și mii de Jidani galițieni.

Românii antohotoni încep a se pierde în marea străinismului, amenințați a-și pierde limba, legea și moșia, moralitatea la toată întâmplarea.

Era deci chiar timpul suprem, ca „Asociațiunea“ să-și întoarcă privirea și asupra acestei comune din gura săcuimii.

După cum amintisem mai sus, adunarea cercuală s'a ținut la 2 August sub prezidiul vrednicului director *dr. Harșia*, care prin vorbirea-i magisirală, combate cu mult succes indolența patriarhală și deodată invită la m. ncă neșovăitoare, pe tot românul cu durerea de neam.

După cetirea rapoartelor obișnuite, cari sau și primit, s'au încassat aproape 700 cor. dela membrii noi, între cari 28 s'au înscris ca ordinari iar restul ca ajutori.

Activul și energicul protopop *A. M. Popa* a vorbit despre cooperativele sătești, arătând foloasele reale ale însoșirilor sistem Raiffeisen și a celor de lăptării.

Fiind timpul înaintat, ședința s'a amânat pe după prânz. A urmat banchetul cu toastele obișnuite, după care a fost deschisă admirabila expoziție etnografică din sala școlii.

Chiar și cel mai rafinat pricepător, cu greu ar putea aprecia fidel obiectele de un superior gust artistic dela aceasta expoziție, aranjată atât de simetric. E constatat doar, că portul dela Toplița și jur, e superior ori căruia alt port românesc. La prima primire, rămâneai frapat de atâta podoabă românească. Au bătut tare la ochi cusăturile de pe covoarele și cămeșile dela corbu, cari au impus ca calitate și cantitate deopotrivă. Lucrările țarancei *Varvara Rusu* au pus lumea în uimire, o cămașă a fost cumpărată la moment de *d-na Iuliana dr. Iustian* din Ormenișul-de-câmpie cu 50 coroane.

Doamnele cari au expus obiecte sunt: *d-na Dobreanu*, preoteasă în Corbu, a cărei lucrări artistice sunt cunoscute în cele mai largi cercuri românești, *Iuliana Câmpian*, protopeasă în Gyergyoszentmiklós, *Silvia dr. David* din Gyergyoszentmiklós, *Sabina dr. Sbârcea* din Toplița, *Miși Urzică* din Varniz, *Nicolescu* din Mesterház, *Ana Sbârcea* din Toplița, *d-soarele Antal* și *Maier* din Toplița; familiile *Truța*, *Trif* și *Câmpian* din Corbu, *fam. Alimpiu* și *Valeriu Trif*, *Moldovan*, *Cristea* și *Teplar* din Toplița și alți mulți a căror nume mi-au scăpat din vedere.

C'o vorbă, expoziția a întrecut orice așteptare, așa cât aranjatorii: doamna preoteasă *Maier* și familia, *dr. Tilea*, *dr. Sbârcea* și *Liviu Câmpian* pot fi deplin satisfăcuți, pentru ostenelele mari, depuse cu atâta drag pe altarul culturii românești. Medicul *dr. Tilea* și preotul *G. Maier* — sufletul acestei încercări atât de succese — m'au încredințat, că expoziția va mai sta la dispoziția publicului încă cel puțin o săptămână.

După cercetarea expoziției de către numărul public românesc și străin, s'a reluat firul ședinței, întrerupt înainte de prânz, cu care ocaziune preotul *Gavril Bronea* din Petelea a disertat despre lucrarea pământului după comasare, cu referire la împrejurările dela munte.

A fost viu felicitat.

După alegerea alor 2 delegați pentru adunarea generală, ce se va ținea la Blaj, directorul *dr. Horșa*, prin o vorbire pătrunzătoare, aducând mulțămite binemeritate conducătorilor din loc, între aplause generale ridică ședința.

Seara s'a predat comedia „Trei doctori“. Diletanții s'au achitat destul de bine de rolurile lor ca începători, piesa însă nu a fost potrivită pentru gustul alesului public românesc și străin. A urmat apoi dansul, care s'a continuat pînă în zorile zilei următoare:

„A prins să sune sunet viu
De treasc și trâmbiți și de chiu
Dar ce scriu eu? oricum să scriu
E neimplinit.

A fost atâta chiu și cânt
Cum nu s'a pomenit cuvânt,
Și soarele uimit sta 'n loc
Că l-a ajuns acest noroc,
Să vadă el atâta joc
Pe acest pământ..."

Popor din localitate și jur a fost relativ puțin, însă cu atât mai multă inteligență. Printre mulțimea oaspeților străini am putut remarca și pe protoiereul Mătasă din Piatra-Neamț.

În cursul celor 50 de ani, poate născându-se nu s'a putut constata o activitate atât de mănoasă din partea „Astrei”, ca în acest an jubilar. Inspiră respect activitatea unor despărțăminte, cari mai înainte aveau puțin activ la dosar. Între acestea se numără d. e. despărțământul Murăș, care sub direcția marelui proprietar și inimosului Român Săliștean Nicolae Vulcu, înaintează cu pași gigantiști, tot asemenea și cel din vecinătate al Reghinului, sub direcția avocatului dr. Harșia și protopopului A. M. Popa. Acești trei bărbați sunt vrednici de stima și recunoștința neamului întreg, precum și toți aceia, cari le-au întins, fără șovăire, conlucrare frățescă și i-au primit cu drag în sânul lor, cum bunăoară a făcut și inteligența din Toplița, în frunte cu familiile Popescu, Maier, dr. Tilea și Sârcea.

Vasilie Urzica
preot.

Miscarea naționalistă în România

După hotărârea celor două congrese naționaliste, unul în 1910, 23 April, iar celalalt în anul acesta tot la aceeași dată, — hotărâre luată de șefii partidului naționalist-democrat, d-nii A. C. Cuza și N. Iorga, — de a se face atât la orașe cât și la sate „Case de cetire pentru popor”, — mulți din membrii acestui partid au căutat a răspunde cu fapte acestei hotărâri. Astfel, în mai multe orașe și sate din fiecare județ s'a întemeiat câte o casă de cetire, cu scop de a lumina poporul. Căci întreaga activitate a d-lui Iorga pe terenul politic, literar, științific, are o singură lozincă, care se vede fără să fie trambitată: Răspândirea culturi naționale, sau după d-sa: *Unitatea culturală a tuturor Românilor*.

Pe când ceilalți politicieni se ceartă făcându-și fiecare parte: — Liberalii trebuiesc distruși și țara va fi fericită — strig conservatorii; — Conservatorii trebuiesc distruși și țara va fi fericită — strigă Liberalii, d. N. Iorga, pacinic, prin cuvânt și scris, propovăduiește: — Nu, nici distrugerea unora, nici a celorlalți, ci: *prefacere sufletească*, și țara se va schimba cum nimeni nu crede.

Astfel, d. N. Iorga călăuzit de aceeași credință și în politică, d-sa a luat hotărârea ca să se înființeze „Case de cetire pentru popor.”

O astfel de „Casă”, cu mare greutate, s'a constituit și în capitala țării, în București. Zic cu mare greutate, căci noi, după cum spune d. N. Iorga în tot locul, nu suntem ajutați de nimeni, ci „numai de însuși puterile noastre”.

Tocmai despre activitatea acestei „Case de cetire” vrem să ne ocupăm astăzi în coloanele „Românului”, care întotdeauna a avut bunăvoință a ni-le deschide la astfel de ocazii, pe când gazetele din țară, cum este „Universul”, ni-le închide cu toată pretinsa „independentă”.

Cea dintâi șezătoare culturală — căci prin astfel de mijloace ne putem îndeplini datoria — a acestei „Case de cetire”, a avut loc la 10 Iulie c., în localul ei din str. Zidurilor nr. 9, într-o parte mărginașă a Bucureștilor, unde cultura lipsește cu totul, și la care, d. N. Rădulescu, licențiat în drept și-a desvoldat conferința sa: „Lipsa de solidaritate economică și națională a Neamului Românesc”. D-sa începe prin a arăta pe larg progresele mari, pe terenul economic, la care au ajuns țările din apusul Europei. Apoi printr-o cuvântare bine simțită, descrie marile servicii pe care le-au adus în aceste țări, cooperativele, asistența publică și mutualitatea.

Oare la noi tot așa să fie? La noi deabia acum începe să avem un început de solidaritate economică, datorită muncii uriașe, pe terenul acesta, d-lor A. C. Cuza și mai pe urmă dr. I. Răducanu în ceace privește propovăduirea ideilor, iar faptelor atâtor oameni de bine, cari au înțeles desrobirea țaranilor prin obști satești.

Și pe când în apusul Europei clasele țărilor, sau mai bine zis, clasa de mijloc este formată, la noi de abia acum e în formație, fiind nimicită pe deoparte de jidani, iar pe de alta de politica nechibzuită care s'a făcut la noi, neînțelegând seamă de necesitățile neamului. Căci tocmai aceasta ne mai lipsește — închee conferențiarul — solidaritatea națională în politică, dela care foarte ușor ar deveni și cea economică.

A urmat o parte artistică la care, d. I. Sachelarie a cântat din vioară cu multă agerime, d. Al. Scărlătescu, a citit din d-nul Em. Gârleanu, „Oratorul”, nemerit pentru mentalitatea alegătorilor din acea parte, iar d-nii Gillis Alexandrescu și I. Cartoian au citit din Goga și Coșbuc.

La a doua șezătoare culturală, care a avut loc la 17 Iulie c., d. Ilie Deleanu, licențiat în teologie și secretar la „Liga Culturală”, a vorbit despre: „Raportul între Religie și artă”.

„Mulți caută satisfacerea setei religioase — începe conferențiarul — a sufletului lor prin gustarea artei; multă lume se duce la biserică mai mult pentru a asculta corul sau pentru un predicator celebru, iar nu pentru a-și însuși din înălțătoarele învățături ale bisericii.

Pentru a ști să dăm și religiei și artei rolul său, trebuie să vedem punctele de aseănare și apoi în ce se deosebesc. La origină ele sunt nedespărțite.

Toate obiectele frumoase păstrate de omul preistoric sau sălbatic, sunt lucruri sfinte pentru el. Dansul, poezia, arhitectura, încep dela idea religioasă.

În dezvoltarea artei, arhitectura a înălțat cele mai mărețe monumente; pentru serviciul ideii religioase, marii sculptori, tot din religie s'au inspirat; pictura, muzica religioasă, literatura, dăruiește pe cele mai renumite opere, tot religiei. Deci, din tovarășia aceasta se vede că au ceva comun. Aproape toți întemeetorii de religie s'au considerat ca inspirați dela Dumnezeu. Tot astfel și artiștii și mai ales poezii dăduiesc inspirației operele ce ne dau.

Și religie și arta au de scop de a ne înălța sufletul din lumina realității în lumea ideală; de a ne face mai buni.

Religie și în special cultul, nu poate exista fără ajutorul artei. Sentimentul are rolul principal atât în religie cât și în artă; iar pentru caracterizarea adevărilor, ne servim și noi și arta de simboale.

Dar deosebirea sunt cel puțin atât de importante. Obiectele credinței religioase sunt reale, arta este fantezistă. Artă își atinge scopul numai dacă ne produce o mulțumire sufletească; religie trebuie să influențeze asupra actelor vieții noastre.

Sentimentele deșteptate în noi de artă sunt de scurtă durată, superficiale și nu le găsim întotdeauna; cele infiltrate de religie sunt însă permanente și adânci.

În artă este cu mult mai mic rolul intelectual decât în religie, iar din punct de vedere social, religie leagă pe indivizi în comunități ale căror inimi bat la fel sub posesiunea acelorași adevăruri; artă însă nu poate să facă aceasta.

Cunoscând acestea vom ști să apreciem operele artei adevărate și vom ști rolul atât de mare ce-l are religie în viața individului și a societății și vom face ca să crească și să înflorească în inimile noastre.

După această conferință atât de interesantă din toate punctele de vedere, a urmat o parte artistică la care semnalăm talentul studentului P. Georgescu în declamarea poeziei „Oltul” a d-lui O. Goga.

La a treia șezătoare, d. Radu S. Dragnea va vorbi despre: „Chestiile mari ale Neamului nostru”.

R. S. D.

INFORMAȚIUNI

Arad, 7 August n. 1911.

Mersul vremii.

— Raportul institutului meteorologic —

Vremea va fi caldă și în mare parte uscată.
Prognostic telegrafic: Caldură, secetă.
Temperatura la amiază a fost de 27°2 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 klgr.)

Grâu pe Oct.	Cor.	11.32
Grâu pe Aprilie 1912		11.54
Secară		9.22
„ August		7.70
Ovăș pe Oct.		7.60
Cucuruzul pe Maiu 1912		8.25

De-ale noastre.

Moartea unui suflet blând. Duminică la 24 Iulie v. a avut loc înmormântarea economului fruntaș Silviu Mezin din Nereu în etate de abia 32 ani. Deși econom, răposatul a fost un suflet luminat, blând și modest, care și-a aflat o deosebită plăcere în munca desinteresată ce a putut-o depune în folosul neamului său. În cerc restrâns, în comuna sa a înființat cor, pe care l-a condus din frageda tinerețe, începând dela 13 ani, din banii câștigați a pus bază unei biblioteci bogate, care să răspândească lumină între frații săi. Sprijinit în acțiunea sa de preotul și învățătorul său, de care asculta totdeauna, a contribuit mult la ridicarea culturală a sătenilor săi. Munca mare l-a răpus însă trupul lui a slăbit și a murit jertfindu-se pentru neam.

Odihnească în pace!

Moartea lui dr. Petru Oprea. De mult se lățise prin Arad vestea, că d-rul Oprea e bolnav greu. Era cunoscut în întreg orașul.

Răposatul avea pregătiri juridice, dar prin studiu privat se făcu stăpân peste diferite metode de cură germană și hotărâ să deschidă o baie, unde să aplice metoda sa originală. Vestea despre dânsul s'a lățit în întreaga Ungaria și la băile lui se învârtiau personaje marcante chiar și din viața publică maghiară. Astfel scriitorul Rákosi Jenő și faimosul Jeszenszky încă au fost prin Arad, ca să-și caute sănătatea la Opre Péter.

Cruda moarte l-a aflat în comuna Macea din apropierea Aradului.

Dumnezeu să-l ierte!

Întâlnire colegială. Rugăm, conform înțelegerii avute, pe toți absolvenții de acum 6 ani ai liceului din Blaj, să se prezinte la convenția din 27 I. c. în Blaj. Program: la orele 12 a. m. banchet; după amiază vizite. — Blaj, în 5 August 1911. Ioan Moldovan, Nicolau F. Negruțu, Victor Aron.

Sfințire de cruci. Duminică în 31 Iulie (13 August n.) la 11 ore a. m. în mod sărbătoros se vor sfinți și așeza crucile pe nou zidita biserică rom. din Vârșeț.

Fapte bune. D. Atanasie Popovici, mare proprietar din Vârșeț, s'a înscris ca membru fondator al bisericii ort. rom. din Vârșeț. Nobilă faptă vorbește de sine.

Aviz. Rugăm pe st. noștri abonați, cari — și aceștia sunt mulți — sunt în întârziere a plata abonamentului, să binevoiască a-și achita măcar acum abonamentul.

Am așteptat într'adevăr deajuns. Să nu uită abonații noștri, că tipografie, colaboratori, expediție, — toți și toate reclamă banii: înainte. Toți prețind și nimenea nu așteaptă. — Budapesta, 5 August 1911.

Administrația:
revistei „Națiunea”.

Logodne D. Iosif Nyistor, teolog abs. gr.-cat. Budapesta, s'a logodit cu d-șoara Irina Klintok, fiica notarului român din Medișia.

Felicitării!

— D. Petru Toma, învățător în Seleș, s'a logodit cu d-șoara Aurora Crainic, fiica neguțtorului Tr. Crainic din Nădab.

Felicitării!

Univ. med.

dr. VICTOR GRAUR

medic școlar calificat, profesor de igienă,
institut de dentistică.

Arad, Andrassy-tér Nr. 22.

Etajul I., în fața pal. administrativ (comit.)

Cununie. D-soara Lucreția Feier și d. Mateiu Cosma, își vor serba cununia lor, Sâmbătă 12 August st. n., la orale 5 p. m. în biserica gr. or. rom. din Brad.

Felicitări!

Necrolog. *Gheorghe Mladin*, fost notar cercual, a încetat din viață ieri, 24 Iulie (6 August) a. c. în etate de 60 ani și în al 31-lea an al căsătoriei sale.

Rămășițele pământești ale defunctului se vor așeza spre vecinică odihnă în cimitirul gr. or. român din Șilindia la 26 Iulie (8 August) a. c. înainte de amiază la 10 ore.

Înștiințare. Am onoare a vă aduce la cunoștință, că am deschis cancelarie advocațională în Petroșeni, strada Mátyás (casele d-lui Nicolae Socol). Dr. *Valer Pocol*, avocat.

Din patrie.

Interpelația lui Polónyi. Deputatul Polónyi a avut fericirea să aibă și el parte odată de tratamentul lui al cinstitei noastre cărmuiri. A petrecut și el zilele trecute în Becicherecul-mare — în afacerea Csávossy — unde lumea nu-l prea cunoaște pe năbădăiosul patriot.

Când a supt trenul spre Pesta s'a așezat într'un cupeu gol.

N'a apucat însă să se încălzească și iată calauzul, care-l provoacă să treacă în alt cupeu, deoarece acela e rezervat. A întrebat, de este închiriat sau ba. I s'a răspuns că nu. La aceasta Polónyi s'a opus să părăsească cupeul, a venit apoi și un oficianț mai înalt, care i-a spus aceeași, ca și calauzul. Polónyi însă a declarat, că nu părăsește cupeul numai constrâns de forță.

Îndată au fost chemați jandarmi, cari aveau porunca să-l îndepărteze cu puterea din cupeu. Atunci Polónyi s'a justificat provocându-se la dreptul lui de imunitate și bietul jandarm s'a îngrozit la auzul numelui lui și a părăsit cu buzele umflăte cupeul. S'a adunat multă lume — căci după nume îl cunoaște lumea prea bine — și Polónyi a fost lăsat în pace să călătorească în cupeul său.

În ședința de Luni a adresat apoi îndată o interpelație urgentă ministrului de comerț și l-a întrebat, că are de știre că oficianții dela tren rezervă prin abnz cupee pe seama unora dintre domni fără ca aceștia să închirieze acele cupee.

Cupeul a fost adecă rezervat pentru domni deputați din comitatul Torontal între cari și Talian Béla — fost ministru — și pe seama lor se păstra totdeauna un cupeu separat, ca să-și petreacă liniștit până la Budapesta, unde mergeau la poruncă, ca să asiste la ședințele Camerei.

Cazul a fost viu comentat, dar ministrul n'a răspuns.

Ne putem închipui ce se întâmplă cu poporul de rând nepricepător, care este tratat de mulțori ca vita, când și figuri d'alde Polónyi au să sufere pe urma volniciei funcționarilor.

Omor. În comuna Edelény aproape de Miskolcz a fost ucis crâșmarul Czeiszler Henrik cu soția și o fată de 18 ani o soră mai mică a stăpânului. Fata petrecea ca oaspe la familia Czeiszler și avea să fie paranimfă la o nuntă în aceeași comună.

Soartea rea a adus cu sine ca și dânsa să cadă jertfă cruntului omor.

Sâmbătă seara crâșmarul Czeiszler a închis crâșma ca de regulă. Dimineața pe la patru ore o țărancă a venit să cumpere rachiu. Ușa din afară a fost deschisă, deci a intrat, dar n'a aflat pe nimeni cari s'o servească. A mers deci în odaie, unde i-s'a dat să vadă un tablou înfiorător.

În pat zăcea Czeiszler plin de sânge și mutilat de abia îl puteai recunoaște. Și odaia de dormit era plină de sânge. În odaia de alături nevastă-sa în aceeași stare. Numai sora mai era în viață, dar și ea zdrobită grozav. Țărancă a anunțat momentan cazul jandarmeriei, iar aceasta procuraturii și îndată s'a pornit eruirea vinovaților cu mult zor. La început credeau, că este vorba numai de un omor și nu de jaf. Mai târziu s'a constatat însă, că lipsește o sumă considerabilă din bani crâșmarului, care se pregătea să plătească în acea zi creditorilor săi. Sora, care se mai afla în viață numai rar își recăștiga cunoștința, așa, că n'a putut fi interogată.

Alături de crâșmă curge însă un părau, iar o fereastră dela pivniță a fost deschisă înspre partea aceea.

În părau a fost aflată și o săcură încă în cruntată de sânge. Pe baza acestora toți au ajuns la convingerea, că tâlharii au pătruns pe fereastra aceea în pivniță, iar de acolo în cuhnă, unde ușa de regulă era deschisă. Era evident, că vinovatul poate să fie numai o persoană cunoscută cu împrejurările dinlăuntru. În seara precedentă se petrecuse în crâșmă un flăcău cu numele Regula. Căutându-l jandarmii nu l-au aflat în comună. Ai lui spuneau, că a mers într'o comună învecinată Nagybátor la mireasa sa. Regula e un flăcău cu trecut pătat. Îndată a fost deținut și pus la interogatoriu. Tăgăduiește însă toate, dar nu știe să dovedească, că pe timpul omorului unde a petrecut.

Se crede mult, că Regula a comis omorul și din răzbunare față de fata lui Czeiszler, că-

reia i-a făcut mai nainte curte. Starea fetei e însă de așa, încât nu poate fi ascultată. A fost operată, dar sunt puține speranțe ca să rămână în viață.

Petrecheri.

Serata artistică din Șiria. Duminecă seara, a avut loc la Șiria, în sala „Casei naționale“, o reprezentațiune teatrală, organizată de diletanții din localitate. S'a jucat o piesă populară în 2 acte „Fântâna fermecată“, datorită d-nei Maria Doboș. Autoarea care a jucat rolul mamei eroinei piesei a denotat că are intuițiunea teatrală, atât prin jocul său, cât și prin unele calități scenice ale piesei. Se pare, că d-na Doboș, insistând mai mult asupra tragi-cului, redând mai viu sentimentele în acțiune, va putea, pe lângă cele trei piese scrise până acum de Dsa, să scrie și altele cari să treacă hotarele satului său și să-i însemne un nume printre scriitorii noștri teatrali.

Approape toți diletanții și-au dat silința să nu lase nimic de dorit. Tînărul George Văgălău cu plăcuta sa voce de bariton a stârnit aplauzele tuturor. Sperăm să ajungă un mare cântăreț, dacă va urma această cărare. După reprezentațiune a urmărit dans până dimineața, într'o animație și voce bună românească, cum nu la toate petrecherile de acest fel se poate vedea.

Serata a reușit și moralmente și materialmente.

Din străinătate.

Starea Papei. Cu privire la starea sănătății papei se anunță, că papa a învins boala, dar din cauza slăbiciunii nu poate lucra. Papa se află într'o continuă stare de neliniște și nervozitate.

După cum susțin medicii această stare e trecătoare.

Situația Evreilor din Varșovia. Filiala Băncii imperiale a mărginit creditul pentru comerțianții evrei cari au ajuns în mari nevoi din aceasta cauză.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL“.

Roza dela Disentis

de

H. Zschokke

Trad. de Iunius

(22)

— Urmare —

Marșul preste Alpul superior.

XVI. Deja a doua zi primi Florian porunca generalului, ca să scruteze căile preste munții aparținători Alpului superior. El promite să apuce fără regret însărcinarea. Două zile așteptă înzădar generalul reîntoarea lui. Iată și dimineața zilei fixată pentru plecare, companiile se adunară și Prevost — nicăirea. Elivier Loison blăstăma pe Bëndenez, căruia credea, că i-se încrezuse prea mult....

El dete ordinul de plecare. Trupele sprintene de soldați părăsiră cântând, în zgomotul tobelor sătuleanul Andermatt, care sămăna cu o grămadă de pietrii ninsă. Trupele înaintau dealungul țărnișurilor unui lac și trecând preste terenul mlăștinos, — acum înghețat, — urcau spre pustietățile Alpului superior. Din ce în ce drumul devenia mai costis, zăpada mai adâncă și crivățul mai pișcător.

Un privitor îndepărtat ar fi putut să ia dâra

acea lungă, întunecată, a ratelor de soldați, cari se mișcau înaintând greoi pe coastele ninse ale muncitorilor, cu puștile, cari fulgerau în bătaia razelor soarelui, — drept un șerpe uriaș, a cărui solzi luciau la fiecare înmlădiere a trunchiului său.

Nu mult însă și o negură ascunse această priveliște în vălul său sur, care acoperea întreg muntele.

Înșiși soldaților le era, ca și când ar fi o armată de fanteame, care pășeste din nor în nor, cu mustețele și barba argintate de promoroacă. După câteva ore, mergeau pe lângă un lac mic de munte peste un pod de gheață, care se răzima la stânga de păreții stâncilor. Abia după ce urcâră și cea din urmă înălțime din lanțul de munți, care desparte Uri de Graunbünden la șase mii de picioare deasupra mării, se ridică fără veste negura, ca o perdea dinaintea ochilor lor.

O pustietate dintre cele mai fioroase se desvâli înaintea ochilor războinicilor. Un bărgan suriu de munți de zăpadă și gheață prăvăliți peste olaltă și ridicându-și creștetele până la ceriuri.

Ici-colea printre muchi negre de stânci se văd căscate vâgăuni adânci întunecate. Până de parte pe unde ajungea ochiul, pretutindenea amorțală și somn în natură. Giolgiul ei rupt de vijelii, abia mai acoperea însă scheletul sec

al unei lumi de mult apuse și peste întreg cuprinsul cadavrului uriaș, nu se mișca nimica, decât doar vr'un nor de mai aluneca din când în când ușor peste creasta stâncilor. Soldații și ofițerii se opriră involuntar. Toți păreau cuprinși de o frică tainică și nimenea nu îndrăznea să turbure sfințenia acestei mușenii adânci prin vr'un sunet.

Unul câte unul treceau de cea parte a lacului mai departe, până când însuș comandantul, — care se grăbi la avantgardă, — nu ordonă popas. Avantgarda se afla pe cea mai dinafară coamă a catenei muntoase într'o mișcare deosebită, ca și când o întâmplare extraordinară i-ar fi frapat. Conturile războinicilor se desemnau de asemenea deslușit pe fondul clar luminos al cerului. Unii dintre soldați întinseră brațele, alții falfăiau pălării sau învărtiau puștile.

Loison curios își înteeți pașii. Când reuși în sfârșit să urce piezișă înzăpezită și ajunse pe coamă strigă. Ce-i acolo oameni?

— Aici generale! — sbierau dânsii. Fermecătorie! Drăcie! Arătare ca și care n'a mai văzut pui de pământean!

Și într'adevăr generalul rămase asemenea pironit de m'rare, când își ațanti privirea asupra ceței care se înălța încet din adâncime lăzindu-se și răsfrându-se valuri.

(Va urma)

Spionaj austriac în Serbia. Ziarele stabilesc că ofițerii de stat major din Austria trimiși în călătorie de studii în Serbia, se află de fapt în călătorie de spionaj.

„Politika” susține că la ministerul de externe sârb, se știe de „invasiunea ofițerilor de stat major din Austria” cari au trecut granița prin diverse puncte sub nume false.

Filantropie. Un Grec numit Corgialeagno, originar din Kephalaria, naturalizat în Anglia unde trăiește de o serie de ani ca negustor, a testat treisprezece milioane de coroane pentru promovarea culturii în patria sa Grecia. Clironomul elin e rugat a supraveghea distribuirea averii în conformitate cu intențiunile donatorului. Sunt menite sume considerabile pentru înființarea unui fond din care se tipărească și împartă gratis cărți potrivite pentru popor, apoi pentru mai multe școli, o școală superioară de fete, o școală de comerț și una de meserii, un conservator de muzică, o sală pentru concerte, asiluri, biblioteci. Instrăinat de mult de ai săi Corgialeagno n'a uitat soarta celor de acasă; pentru generozitatea sa va fi respectat între cei mai mari binefăcători ai patriei sale.

Greva Lucrătorilor din portul Londra. Cu toate că tratativele pentru aplanarea grevei lucrătorilor din port sânt în curs, greva se întinde.

Numărul total al greviștilor se ridică acum la 16—20.000.

x **Astma, palpitațiunile de inimă** de multe ori sunt rezultatul scaunului neregulat: zilnic jumătate de pahar de apă amară, naturală „Ferencz József” pe nemâncate, ajută cu efect circulațiunea sângelui stămpărând astfel congestiunea de sânge. **Apa „Ferencz József”** scrie renumitul medic de nervi, profesorul dr. Krafft-Ebing din Viena, o folosesc cu drag pacienții și efectul se arată deja la câteva ore după întrebuițare. Se capătă în prăvăliile de apă minerală și în apotece.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmágian.

Aviz. Agentura principală pentru Arad și jur a societății de asigurare „The Standard” și-a transpus biroul în strada Deák-Ferenc Nr. 36. — Telefon Nr. 850.
Anastasiu Demian. Coloman Rolko.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

... 26 odăi aranjate cel irai modern. ...

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:
Budapesta, Bulevardul Ferencz-körut 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**
Conzultațiuni dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.
Telefon 88—99.

Atențiune!

50.000 părechi de ghete!
4 părechi numai cu Cor. 8-50

Din cauza insolvenței mai multor fabrici mari, am fost însărcinat eu cu desfacerea unui mare depozit de ghete sub prețul lor de fabricare. Vând prin urmare 2 părechi ghete pentru bărbați și 2 părechi pentru femei, negre ori galbene, cu talpă solidă de piele, fasonul cel mai nou și elegant. Mărimea după număr. Toate 4 părechile numai cu Cor. 8-50 pe lângă rambursă.

P. Lust's Schuh-Export
Krakau Nr.

Se poate face schimb,
chiar și banii retour.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea sonerilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

In fața lui D-zeu toți trebuie să ne închinăm.

M. S. Regele României, M. S. Regina României, A. A. L. L. R. R. Principele Ferdinand și Principesa Maria Moștenitorii tronului, A. S. R. Principele Carol, A. S. Principele Wilhelm de Hohenzollern cu suitele lor și inaltii demnitari ai Statului în ghenunchi la rugăciunea de sfințirea Bisericii st. Nicolae din Iași, 2 Octomvrie 1904.

Tablou foarte frumos în mărime de 60/80 cm. Cor. 10 se află de vânzare la **Librăria Diecezană, Arad.**

Anuarul școlar

(Cronica școlară—Évkönyv),

tipărit conform ordinului ministerial mai nou, a-comodat și școlilor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: **ziuar de primire, ziuar de frecvență și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiilor și evenimentelor, consemnarea manualelor întrebuițate, date statistice despre școlari, învățător și școală**, se află spre vânzare la **Librăria diecezană din Arad.** Prețul unui exemplar pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 cor.

Harta comitatului Arad

cu numirile **noi** ale localităților (trase pe pânză și provăzute cu leături) se poate comanda la

Librăria diecezană
din Arad.

Prețul per bucată **16 Cor.**

Grill Károly

Iăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Primește orice comande de speciealitate, d. e.: părți trăbuincloase la edificii, garduri de fier și gratii de morminte. Cuptoare, modelul cel mai nou de cea mai frumoasă și cea mai bună execuție. Cumpene, greutăți și mașini economice. — Stropitoare de vie se capătă și se reparază cu pricepere. Cu plăcere dau planuri și proiect de spese.

Grill Károly

Iăcătuș-tehnic, mașinist.
Világos (Casa proprie.)

Cumpar

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. **Telefon 438.**

Ziffer Sándor

intreprindere de mașini de scris

Arad, strada Forray palatul contelui Hunvady.

Unicul vânzător al mașinilor
:: cu renume universal ::

Underwood Visible,

se pot scrie deodată 15—20
exemplare; soliditatea lor e
neîntrecută; provăzute cu li-
tere românești după plac, se
pot primi pentru probă și
recomandare **fără taxă.**

Primește și pentru jurul Aradului întocmirea mașinilor în cursul anului întreg și sub îngrijirea mea de specialist, mașinile vor funcționa regulat. Curs permanent pentru stenografie și contabilitate la mașină. Mare magazin de aparțințe de cea mai bună calitate.

Lista manualelor școlare

pentru scoalele populare, aprobate de înaltul minister, de ven. cons. aradan, oradan și caransebeșan.

1. — Dr. Petru Barbu, Istorie religioase morale. I-a carte de religie pentru scoalele populare, aprob. de autoritățile bisericești ed. III. 1905 —30	22. Gramatică și cetirea maghiară p. școalele elementare cu limba de prop. rom. de Szabó-Dirle. Partea II-a, aprob. de minister sub Nr. 99941/1909 —60	34. Curs practic de aritmetică p. clasele 2, 3 și 4 ale școalei primare, ed. VII. reapr. cu rezoluția min. Nr. 13171/1911 ven. consistor oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3567/1907 —60
2. — Istorie biblice II-a carte de religie p. școl. pop. aprobat de autoritățile bisericești, ediția X. 1911 —30	Manuale școlare de Iuliu Vuia
învățător-director școlar.	
3. — Istorie bisericești. III-a carte de religie, apr. de autoritățile bisericești, ed. VII. 1910 —30	Aprobate de înaltul minister, de vener. consistor arădan, orădan și caransebeșan.	
4. Catechism. IV-a carte de rel. apr. de autoritățile bisericești, ed. VII. 1910 —40	23. Abecedar ilustrat p. clasa primă după metoda cuvintelor normale, ed. VII-a apr. cu rezoluția ministerială Nr. 15591/1911, Ven. cons. caransebeșan Nr. 2052/1907, oradan Nr. 2057/1907 —40	35. Curs practic de Aritmetică și Geometrie p. clasele 5 și 6, reaprobat cu rezoluția min. Nr. 13171/1911 și a ven. cons. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3568/1907 —36
5. — Nicolae Crișmariu, Istorie biblice p. elevii școalelor elementare, aprob. de Ven. Consistor. Ed. II. cu 20 il. în text 1910 —45	24. Abecedar p. clasa primă a școalei primare după metoda sunetelor vii a lui Gabel, ed. V., cu rezoluția minist. Nr. 15591/1911 și a Ven. Cons. oradan sub Nr. 2067/1906 —40	36. Curs practic de fizică și chimie pentru cursul primar, ed. III., apr. cu rezoluția minist. Nr. 13111/1911, Ven. Cons. aradan Nr. 3491/1911, oradan Nr. 877/1907 —50
6. Istorie bisericești p. clasa V. VI. elementară, aprobat de Ven. Consistor din Arad —40	25. Instrucțiunea metodei sunetelor vii a lui I. Gabel ed. II. —80	37. Curs practic de Economie rațională p. școalele primare apr. cu rezoluția min. Nr. 30049/1908, Ven. Cons. aradan Nr. 5243/1905, oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 1187/1907 —56
7. — Catechism p. elevii școalelor elem. apr. de Ven. Consistor —40	26. Carte de cetire pentru clasa a II-a a școalei primare, ediția IV. cu rezoluția min. Nr. 15591/1911 și a Ven. Consistor orădan Nr. 2067/1906 —36	38. Invățământ practic din istoria naturală p. școalele pop. ed. III., apr. de min. sub Nr. 2384/1904 ven. consis. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 955/1906 —60
8. — D. Voniga, Istorie biblice, Carte de religie p. școalele populare. Ed. II. cu 40 ilustrațiuni —50	27. Carte de cetire p. clasele 3 și 4 ale școalei primare, ed. V. cu rezoluția min. Nr. 51994/1908 și a Ven. Consistor oradan Nr. 3067/1906 —50	39. Carte de învățatură pentru școalele de repetiție economică, ultimii ani ai școalei populare cu rezol. ministerială Nr. 4140/1903, a Ven. Coes. aradan Nr. 1988/1904, a celui oradan Nr. 887/903 1-50
9. Petru Popa, Istorie biblice din testamentul vechiu și nou. Carte de religie pentru clasa III. și IV. cu 20 il. —45	28. Carte de cetire p. clasele 5 și 6 ale școalei pop. ed. III. cu rezoluția min. Nr. 51049/1908 și a Ven. Consistor aradan Nr. 3990/1911 și oradan Nr. 2067/1906 —60	40. Istoria naturală cu referință la Higienă pentru școalele primare de I. Tuducescu ediția IX. —40
10. Abecedar, prima carte de cetire p. elevii clasei I. de Iosif Moldovan și consoții. Ediția VIII. 1910, apr. de minister și Ven. Consistor din Arad și Caransebeș —40	29. Curs practic p. învățarea limbei maghiare p. clasele 1, 2, și 3 a școalei primare cu limba de propunere rom. ed. IV., apr. cu rezoluția minist. Nr. 43830/1910 și a Ven. Consistor aradan Nr. 2241/1911, oradan Nr. 2079/1910 și cel caransebeșan Nr. 5345/1910, partea I. —50	41. Rugăciunile școlariilor și Cântări bisericești pentru școalele populare române alese și întocmite de Nicolae Ștef, ed. a V-a —50
11. A doua carte de cetire p. elevii școalei pop. de Iosif Moldovan și soții, ed. VI. 1910 apr. de minister —40	30. Curs practic p. învățarea limbei magh. p. clasele 4, 5 și 6 a școalei primare cu limba de prop. română, ed. IV., apr. cu rezoluția min. Nr. 43830/1910 și a Ven. Cons. aradan Nr. 2841/1911, oradan Nr. 2079/1910 și cel caransebeșan Nr. 5541/1910, part. II. —50	42. Liturgica bisericeii gr.-or. române, prețul —70
12. A treia carte de cetire p. elevii școalei pop. de Iosif Moldovan și soții, ed. III. 1910, apr. de minister sub Nr. 25960/1910 —60	31. Curs practic de limba română p. clasele 3, 4, 5 și 6 ale școalei primare ed. VII. apr. cu rezoluția minist. Nr. 51049/1908, Ven. Consistor aradan Nr. 2475/1911, oradan Nr. 2067/196 și cel caransebeșan Nr. 7287/1909 —60	Caete (libele, scrisori) pentru caligrafia rom., maghiară sau pentru dictando și comp. ut à 8 foi 100 bucăți 1-40
13. A patra carte de cetire p. elevii școalei pop. de Iosif Moldovan și consoții ed. II., apr. de minister sub Nr. 103233/1910 —60	32. Curs practic de Istoria Ungariei p. cursul primar, ed. VI., îndreptată apr. cu rezoluția min. Nr. 96050/1910 în mod definitiv pentru școalele cu limba de propunere română, de ven. consistor oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 3569/1907 —40	Caete pentru desemn cu puncte depărtate de 1 cm. sau curat albe 100 bucăți 5—
14. Carte de cetire pentru clasele V. și VI. ale școalei populare de Iosif Moldovan și consoții, ed. II. apr. de minister sub Nr. 103233/1910 1—	33. Elemente de Geografie și Constituție p. clasele 3, 4, 5 și 6 ale școalelor primare cu număroase ilustrațiuni. Ediția VI., apr. cu rezoluția ministerială Nr. 103632/1908 și a ven. cons. oradan Nr. 2067/1906 și cel caransebeșan Nr. 7289/1909 —60	Caete pentru desemn punctate și cu modele Nr. 1, 2, 3, 4 și 5, bucată à —08
15. Limba maghiară. Manual p. elevii claselor I., II. și III. a școalelor pop. rom. de Iosif Moldovan și Iuliu Groșforean. Ed. III-a apr. de min. sub Nr. 95525/1910 —50		Ceruze (creioane) de calitate extrafină duzina (12 bucăți) à 14, 18, 24, 36, 40, 60 și 90 fileri.
16. Limba maghiară, a doua carte de cetire p. școalele pop. române de Iuliu Groșforean și Iosif Moldovan, apr. de min. sub Nr. 105846/1908 —50		Condeie (penițe) de aluminiu în cutii à 1 gross (144 bucăți) à —90, 1-40, 1-60, 2 și 2-40.
17. Gramatica română p. școalele pop. de Iuliu Groșforean, ed. II. apr. de Ven. Consistor Arădan sub Nr. 1202/1911 —40		Cerneală neagră sau antracen, fabrica cea mai bună, litru în borcan de pământ 1-80.
18. Curs practic de istoria literaturii rom. de Iosif Stanca —40		Praf pentru cerneală în cutii à 24 și 50 fil.
19. Exerciții intuitive elaborate pe baza noului plan de învățământ de Ioan Vancu apr. de Ven. Consistor din Arad —50		Tablițe de piatră în rame de lemn I-a calitate, duzina (12 bucăți) Nr. 2 cor. 2-30, Nr. 3 cor. 3-40, Nr. 4 cor. 3-50.
20. Geografia Ungariei p. școalele pop. de Iosif Stanca, aprob. de Ven. Consistor Arădan —30		Ceruze de piatră (stile) învăluite în hârtie și ascuțite, în cutii à 100 bucăți 66 fil.
21. Gramatică și Cetirea maghiară p. școalele elementare cu limba de propunere română de Szabó-Dirle. Partea I-a apr. de minister sub Nr. 99941/1909 —50		Gumi de șters, duzina (12 buc.) à 20, 30 și 60 fil.
		Tocuri (coade, cotoare) pentru condeie, duzina (12 buc.) à 12, 18, 40 fil. și 1 cor.
		Bureți pentru tabla școalei à —60, —80, 1—, 1-20 bucată.
		Bureți pentru copii 100 bucăți cor. 1-60.; mai fine à 10, 12, 20 fileri bucată.
		Cretă albă pentru tablă, fină în cutii, 1 kilogram 50 fileri.
		Cretă albă preparată în cutii, duzina 40 fileri.

Să află de vânzare la **Librăria diecezană din Arad, strada Deák-Ferencz Nr. 33—34.**

Au sosit cele mai frumoase și mai noi
ghete de primăvară și vară.

Ghetele de bărbați și dame Salamander

cu renume mondial,
se capătă în colorile galbină
și neagră cu

16 coroane 50 fl.
escluziv la mine.

WEINBERGER JÁNOS
prăvăliă de ghete de rangul I-u.
Arad, piața Andrássy nr. 20.
Comande din provincie se execută în aceeași zi.

25 (11)

Cancelarie administrativă și birou de informațiuni în Budapesta.

Procur și dau informațiuni în toate afacerile procesuale, extraprocusuale, administrative și comerciale; mijlocesc împrumuturi personale, ipotecare și amortizaționale ieftin și în scurt timp; mijlocesc cumpărări, vânzări, exarendări de bunuri, mașini, motoare și alte rechisite economice; finanțez parcelări de moșii, esoperez ajutoare de stat pentru preoți, învățători, școale și pentru cumpărarea de izlaze și pășuni; efeptuesc tot felul de comande comerciale eventual și la bursă prompt pe lângă taxe moderate și anticipație pentru corespondență.

Dr. Constantin Manea, avocat dipl. -- VIII, Rögteleki-u. 10. I. 7. Telefon 171-27.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ

ARAD, STR. BATTYÁNYI 2.

Asortată fiind cu cel mai
variu și mai modern ma-
terial pentru lucrări ce
ating arta tipografică, se
recomandă a execută tot
felul de tipărituri ca : Do-
cumente, liste de escompt
percepțiuni și erogățuni,
învitări pentru petreceri.

La

Librăria die- cezană, Arad

se capătă

MINEILE

pe 12 luni, în 12 vol.
legate în pele cu cop-
cii, 1 vol. 14·50, toate
volumele Coroane 172.